Bibliotek 1800

Dødedansen

Sophus Michaëlis

Sophus Michaëlis

Dødedansen

eBibliotek 1800

2025

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Sophus Michaëlis: *Dødedansen* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Sophus Michaëlis: *Dødedansen* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Paven

1

Døden har en slet hukommelse.

Dens embede er som at ryste frugttræer dag for dag, så de rådne frugter falder ned. Hvor de falder, lader Døden dem ligge. De levende selv må kende deres døde. Døden kender dem ikke.

Ensformigheden svækker hukommelsen. For hovedmængden af de døde åbner jorden sig som en rakkerkule, der sluger alle uden forskel. Det tilkommer ikke Døden at ransage hjerter og nyrer. Han obducerer ikke, han dømmer ikke. Han syner kun dem, der skal dø. Læger og ligsynsmænd må siden om at finde dødsårsagen, det skjulte sted, hvor svagheden har indkapslet sig og uforstyrret samlet sig til en rådden plet, der en dag standser livet i dets løb.

Døden behøver ikke personlig at give nådestødet til alle de tusinder, der dør fra time til time. En aften kommer han til en stor by, kravler op på et kirketårn, hvor han sover ind under spirets hane og kors, eller han lægger sig på tværs af rådstuens dør. Natten puster hans ånde over den hele by, og hvert drag går gennem vægge og lukte porte og fornemmes som en pine i alle hemmelige sår, og alle "dødsårsagerne" springer op og smerter. Når Døden næste morgen stiger over bymuren, omfatter han staden med et blik af sine øjne, og det blik bliver set af alle dem, der skal dø, til han næste gang kommer igen.

Men ofte griber menneskene selv ind i Dødens forretning. Så ryster Døden på sin ældgamle hjerneskal og sætter sig passiv hen. Han lejrer sig på højderne, hvorfra feltherrerne stirrer ud over valpladsen. Leen har han lagt fra sig, og menneskene tager

den op og giver sig selv til at meje. Døden forstår det ikke. Om aftenen ligger valen strøet med friske lig, der fik ulivssåret udefra og ikke rådnede op indefra. Under våbenhvilen tager Døden sin le og går videre. Om slagets årsag, om ret eller uret, spørger han ikke. Han overlader de levende at tælle deres døde.

Men menneskene giver ham skylden for alt. De tænker sig Døden som en vild forsoren danser, der fører an i en rædselsfuld cancan. På deres billedrækker ser man Døden i frygtelige farcestillinger: Som en klovn slår han på tromme foran det nygifte par, der skrider til ægtesengen, som gik det ind til den evige glæde. Atter og atter leder han de blinde på hovedet i gravens stejle favn. Han raser med tusind hvæssede leer i ildgnistrende slag, han brolægger livets vej med hjerneskaller, som han under voldsomme galmandsspring rammer ned med en jomfru. Han piller tænderne af munden på den rystende olding og ånder stær på den syges blik. Han anbringer sit eget glatte kranie som rigsæble i kejserens hånd og kvæler barnet på vejen ud af moderliv. Døden havde selv set disse billeder.

Han rystede på hovedet, håbløst som den, der er skabt til at misforstås. Kirkekulden krøb i hans knogler, og han brød op og red mod syd. Søndenvinden strøg ham ind ad det åbne næsehul og bragte med sig en duft af kirsebærblomster – eller var det sydens oranger? Så stor en livsforagter er Døden endnu ikke, at jo lidt forårslugt kildrer hans indtørrede sanser. Han vedblev at ride søndenvinden i møde, mens al forkrænkelighedens stank, blev agter i hans hovspor.

Døden red gennem Thüringens skove. Blade og blomster, der rørte hans kappe eller hest, skrumpede ind som frosne orme.

Han kom på siden af en jernklædt ridder, hvis hest gav sig til at pruste af stønnende angst, mens det kridtgule skind med ét stod i glinsende sved. Men ridderen sporede frem med en blytung vægt af gud i sit hjerte, og gennem det åbne visir så han stift og stærkt – tværs gennem Dødens tomme øjenhulers rædselsfyldte mulm – og så dog det skinnende kors tegne sig sejrrigt på denne baggrund. Og hesten svedte og bed sit bidsel i stykker af angst, men ridderen knugede sin jernhandske dybt i sin lanses skaft, og han stod i sine stigbøjler som på troens urokkelige demantklippe, og Døden vandt ingen magt over ham. Med Djævelen i sine hæle og Døden ved sin side red han frem mod syd at styrte den romerske horekirke, at fejde med Guds farligste fjende – *paven*.

Og Døden, som kun har en slet hukommelse og ikke nøje kender forskel på kirker og de guder, som dyrkes i dem, lovede sig selv at hilse på den mand og se, om han var så vældig en modstander, som en sådan jernridder fortjente. Han erindrede dunkelt et skjold med et par uhyre korslagte nøgler, som gik i arv fra pave til pave. Og han smilte ved tanken om disse nøgler og deres magt til at løse og binde.

2

I samme nu, som Døden smilende tænkte på paven, blev Hans Hellighed grebet af en uhyggelig tanke.

Han sad, indelukket i sit lønkammer, med åbne kister og skrin og talte peterspengene med sine lange magre fingre, der blev blanke af at gnide på guldet. Hans mund stod som en opkrummet bue frem af det lange hvide skæg, og næsen syntes at indsnuse guldets lugt.

Der var noget, som klirrende faldt ned mellem mønterne. Hans Hellighed havde en ubehagelig forestilling om, at det var diamanten i hans prægtige fingerring, denne diamant af 12000 scudis værd, som, han havde fået til gave af Hans allerkristeligste Majestæt, den franske konge. Uden at se efter på selve ringen begyndte han feberhastigt at endevende pengeskrinet for at finde stenen. I stedet for diamant fandt han en ormstukken tand. Stenen sad i sin indfatning, men tanden havde sluppet sin, og da han følte på sin kæbe, rokkede han endnu en tand løs. Hans Hellighed fik med ét en isnende fornemmelse af, at det var Dødens finger, som havde været i hans mund. I hans tanker havde Døden hidtil kun været for de andre. Døden var for kætterne, for kirkens og pavens fjender. Døden var en kloak under Sant' Agnolo. Døden lå i bandbullens segl. Døden sprang i flammer fra kætterbålet. Død og fordømmelse havde han daglig ønsket over kætterhorderne højt mod nord hinsides Alperne. Men Døden var ikke for Guds statholder i den evige stad. Han måtte levende optages til himmels. Han måtte forlade St. Peters stol med et smil af salighed om sin mund, ikke med udfaldende tænder af rystende kæber.

Hans Hellighed gik længe og gurglede sin mund, som ville han spytte dødstanken ud med det samme. Men hvad hjalp det, at han her gik bag skoddede døre, bag mangedobbelt vagt af garde og romerske riddere og alverdens kardinaler, i den almægtige katolske kirkes inderste befæstning – Døden sad ham dog i kroppen og pillede hånligt tænderne af hans kæber.

Hans Hellighed søgte at vække sin livsglæde ved at kramme alle sine kunstskatte ud: juvelarbejder, smykker og herlige kar,

guldbeslagne messebøger, medaljer og mønter med hans eget billede. Ædelstenene funklede som øjne, der åbner sig friske af søvnen. Guldet luede. Men Hans Hellighed så kun sit eget blege, ældede billede under den blændende overflade.

Han søgte ned blandt Belvederes skønne marmorværker. Men han så kun Laokoons i dødskamp fordrejede ansigt. Og i det sixtinske kapel var det, som rummet fyldtes af dommedagsvæggens frygtelige skygger, der slyngedes ned under verdensdommerens forbandende hånd. Hans Hellighed følte det som en altødelæggende mangel, at han ikke havde ladet mesteren male pavens egen skikkelse i ly af den vældigste kappe.

Under aften, da arbejderne havde forladt Peterskirken, listede Hans Hellighed ene ind i det uhyre rum. Rastløs vandrede han om mellem pillerne og besteg kuplens pindeværk af stilladser. I sin hvidgule dragt lignede han et vingesåret møl, der flagrer om mellem marmormure og ikke kan finde en stump klæde at skjule sig i.

Han opsøgte sin egen gravniche – den stolteste plads i verden – men nichen gabede imod ham som en åben grav, der kræver sit bytte. Forpint af sin dødsfrygt sank han endelig ned i selve den hellige Peters ældgamle biskopstol. Her måtte han vel være sikker. Den turde Døden ikke røre. I halvandet årtusind var det ikke hørt, at nogen pave var død i denne stol.

Her faldt Hans Hellighed i slummer. Og her blev han fundet næste morgen. Syg og svækket blev han bragt til sengs. Men fra tusinder af altre steg forbønner op for den hellige fader – der messedes og ringedes med klokker – bisper og kardinaler bad åbenlyst for hans helbredelse og håbede lønligt på hans død.

Og i kraft af al denne forbøn fristede Hans Hellighed livet endnu nogen tid.

For Døden, der har en slet hukommelse, tænkte for øjeblikket ikke på ham.

3

Døden red først ind i Roms gader under den store fest, da folkesværmen jublede i anledning af pavens store audiensdag, da han i procession skulle bæres ud og lyse velsignelse over den ganske kristenhed.

Men nu red Døden tavs igennem mylderet – usynlig som en liglugt, der fik folk til at gispe i usigelig kvalme. Alle kæmpestadens ruiner slog nye indvendige revner, skimmel og forrådnelse gik et skridt videre, og blæsten fejede et friskt lag forvitret støv af alle marmorværker.

Døden red til Vatikanet, steg af ved kongetrappens bronzeport, gik ind, hvor en syg schweizergardist lå og ventede, trak i hans uniform og afløste dørvogteren udenfor selve den dør, bag hvilken Guds tjeneres tjener tog sig et styrkende blind inden den anstrengende tur.

I sit inderste gemak sad den allerhelligste fader og nikkede i sin dybe lænestol.

På sine slæbende, guldbroderte tøfler havde han selv møjsommeligt listet sig hen og drejet nøglen i lås. For Guds statholder skulle kun kontrolleres af Gud, også når han sov til middag.

Der sad han nu, mager og mæt af dage. Det stive, guldfrynsede pallium måtte ikke krølles. Det lå foran ham på bordet, lige til at kaste over skuldrene. Og tiaraen med de tre

kronringe strålede om kap med den slanke gyldne korsstav. Han behøvede kun at strække hånden ud for at gribe dem begge og være rede.

Andagt var der i den store sal, hvor de få møbler og pavens lille krumryggede figur kun syntes at understrege den store tomhed. Solstrålebundter skød ind fra de højtsiddende vinduer og kastede fra gulvet et varmt genskær op over loftets og buefelternes fresker, hvor guldglorier og gyldne prikker i løvværket glødede mat som guldmåner og guldsøm. Så stille var der, at kun sollyset dannede lyd og ligesom krøb frem i små knitrende sæt, der fik panelerne til at knirke og mosaikgulvet til at sukke i sine fuger.

Guds statholder sov med suverænens nåde på sit åsyn. Den lange, blege næse, den af skæget halvskjulte, opkrummede mund, hudens hav af rynker, de tykke, snetottede bryn – alt gled ud i slaphed under søvnens forvitrende ånde.

Men midt i den hede indelukkede luft var det, som om en ubarmhjertig trækvind sylspidst borede sig ind gennem nøglehullet og traf den gamle *papa* lige i halshvirvlen. Han skuttede sig, missede med øjnene og så sig om: intet uden Guds kære sol og stilhedens blide fred.

Men efterhånden sivede kulden ind gennem døren, og solstrålerne begyndte at glippe og blegne, som blændedes himlen af store, hvide, truende skyer; en for en listede strålerne bort, og freskerne sank tilbage i dunkle, glansløse skygger. Havde der været planter i værelset, ville de være frosne ihjel lige til roden. Ruderne begyndte at blomstre med is, og luften sugede varmen af pavens gamle, træge blod. Og den usynlige kuldegiver rykkede nærmere og nærmere og drog oldingens

matte livsvarme til sig, og idet Hans Hellighed endelig slog øjnene op i et gispende forfrossent gys, sad Døden på en stol lige foran ham, klædt i nøjagtig samme hvide dragt, med samme store brillantkors på brystet og samme purpurrøde fløjlskalot på den nøgne tonsur.

Hans Hellighed så først lurende på sit genbillede med sine sorte, kloge ilderøjne, satte dernæst sit publikumssmil op som et mildt og faderligt træsnit af den højeste menneskelige visdom og smilte til sin dobbeltgænger med sit velkendte præg af alvidende mildhed. Men smilet stivfrøs om hans læber, og øjnene pinte sig frem for med gru at opdage, at den tro kopi sad dér med det selvsamme kloge udtryk, der var som sammensmeltet af alle kardinaldyder, men kun uhyggelig åbent og skindmagert med alt for store øjne og alt for utildækkede tænder.

Hans Helligheds egne tænder begyndte at klapre på en styg dump, unaturlig måde, og Dødens tandrader klaprede diskant dertil. Det var, som Hans Hellighed hørte ham hviske mellem tænderne: "Goddag, allerhelligste fader! Goddag! – hvor vi to ligner hinanden – lige til skind og ben. Ja, du er konserveret lidt bedre i skindet end jeg – ellers er vi ens – tøfler og kors og det hele. Selv tiara og stav er vi fælles om – de ligger lige nær til os begge. Men hvor er *dine* nøgler, allerhelligste fader? – Her har jeg mine."

Og Døden svang i sin knokkelhånd et raslende knippe nøgler, de mest forskelligartede, Jorden nogen tid har set samlede i én nøglering.

"Ser du," – syntes Døden at sige – "her er nøgler nok til at dirke hver dør op i den hele menneskehed. Årtusinders rust er

der på mange. Nøgler til Ægyptens pyramider og til Roms katakomber, selv til dine forgængeres ligskuffer her nedenunder. Men hvor er den hellige Peters? – Har du forlagt dem, hellige fader? Se, jeg fandt dem i dit pulterkammer" – Døden smed to plumpe, forgyldte nøgler på bordet – "her er de, lidt klodset klejnsmedearbejde – store, tomme nøglepiber, bestemt til store låstapper. Brug dem nu, hellige fader. Skynd dig at lukke op!"

Dødsangsten begyndte at hvidne Hans Helligheds kinder og blik. Hans øjne stirrede, så Dødens billede brændte sig ind på deres nethinde. De elfenbenshvide, tynde fingre famlede om de hule skiltnøgler på bordet: "Luft! – Luft!" stønnede han. Hans svage stemme druknede i klangen af basuner, der netop smældede løs i jubelfanfarer udenfor. Toget kom for at føre Guds statholder i procession. Hans Hellighed mimrede med munden og forsøgte at rejse sig, men sank kraftløs tilbage.

"Bliv siddende! Bliv siddende!" sagde Døden. "Nu skal jeg give dig din hat og din stav."

Men staven faldt ud af de famlende hænder, og tiaraen gled af det rystende hoved. Alene nøglerne holdt han krampagtig fast.

"Du duer til intet," sagde Døden. "Men handles må der. Komedien må spilles. Pas nu dine nøgler og se at finde en dør, hvor de passer. Blot det ikke er nøgler, som er lavet uden dør. Pas dine nøgler, så skal jeg vikariere for dig, hellige fader, uigenkaldelig sidste gang".

Og Døden hængte det guldfrynsede pallium om sin hals og satte den tredobbelte krone på sin hjerneskal, slængte korsstaven som en le over nakken og skred mod døren.

Hans Hellighed rejste sig med et ligs stivhed, med øjnene ud af hovedet og ville stolpre frem, ile til døren og åbne den. Men Døden havde forspring, låsen sprang op, og schweizerne trådte frem med den apostoliske stol. Idet Døden besteg den, sank Hans Hellighed som lig til jorden.

Men i paveskrud bares Døden gennem gaderne, tiljublet af alt folket. Kun enkelte hviskede om, hvor uhyggelig dødlignende Hans Hellighed i dag så ud, kun de nærmeste fornam ligstanken og så de vilde rytmer, hvori han vuggede sig under tiaraen højt over mængdens hoveder. Så stimedes der til fodkys i sådanne skarer, at tøflen sledes op og den nøgne knokkelfod stak frem.

Og i det samme rejste Døden sig, raslede med sine nøgler, løftede den gyldne korsstav højt og lyste sin velsignelse over det uhyre menneskehav.

Kejseren

1

Morgenen kom gysende til verden. Den vred sig ud af klamme tågesvøb. Solskæret kunne ikke trænge gennem gusen, men flød trægt som en efterbyrd af mat sivende blod.

Den kejserlige hær vågnede ved hanegal, der straks efter kvaltes af trompetsignaler. Kommandoerne foldede sig ud. Fodfolket strittede over sletten som mange kæmpepindsvin, der rejser børster. Lansekarréerne begyndte at krybe frem i floddalen. Skytset åbnede sine øjne, der stilkede frem som lange følehorn fra højdernes kratskove. De tynde slangekanoner og de plumpe fyrmørsere madedes med kugleskrå. Rytteriet dannede gungrende og raslende stålkæder mellem skanserne og fodfolksfanerne.

Kejseren stod alt i sit skinnende harnisk, hvis sømme og led var forgyldte. Den gyldne vlies klirrede på brystpanseret. En af de opvartende herrer lagde det røde skærf over hans skulder. Og hjelmdragerne stod på rad med et helt udvalg af hjelme, hvis visirer spidsede sig som sære dragesnuder eller bredkæbede hammernæb. Et iskoldt smil slog en fure i hans blege, forstenede ansigt. Han rystede på hovedet, skød hjelmene til side og valgte en åben, kugleformet stormhue med rød fjerbusk.

Den gled ned over hans tyndtklippede grå hår og lagde en slagskygge over hans stirrende, vandblå øjne.

Besværligt flyttede han sine podagristiske ben i de høje, bløde støvler, trådte ud af teltet og lod sig hjælpe til hest. Et blik ud mod slaglinjen, trompetfanfarernes øredøvende skingren, paukernes dumpe buldren, den mangeartede våbenlarm, den

skarpe morgenluft – alt forjog de værkende ledemods tynge og fik ham til at rette sig i sadlen. Øjnene stirrede sig et eget koldt langsyn til. Blodet skød op og plettede den krumme, benede næseryg med en egen kuldslået rødme. Den andalusiske hingsts spændstige rygstyrke sendte et ansporende stød gennem hans egen rygmarv. Han rankede sig under hærens tusinder af øjekast, greb lansen med sikker hånd og red frem som den, han var: Guds sande kirkes udvalgte stridsmand.

I dette nu følte han sig som ved en turnering for selve Treenighedens åsyn. Guds hellige blodfarve bar han i skærf og hjelmbusk. Frelseren selv havde kåret ham til forkæmper. Den hellige ånds nådegave var over ham. Hingsten dansede under ham i et sirligt, langstrakt trav, da han red frem fra det halvgrønne skovbryn. Han tænkte ikke på, at nogen fulgte ham. Han følte kun, at han red frem til enekamp mod den hellige kirkes nedrige fjende: Kætteriet.

Da han nåede frem i slaglinjen og skarpt kunne skelne alle fjendens kampopstillede faner, hørte han sang stige som en tung stemmebølge op under den grå himmel. Som en mur rejste sangen sig. Det var ikke hans egne tropper, der sang. Fra fjenden bruste i et vældigt kor kættersangen: Vor Gud han er så fast en borg.

Vrede luede i kejserens rødrandede øjne. Han slog op med hånden. Og på dette vink spyede kanonslangerne deres blygift mod denne kætternes falske "borg".

2

Slaget rasede den hele dag.

Som haglbyger slog skyts og kastevåben frem og tilbage mellem de fjendtlige linjer. De strittende karréer nærmede sig hinanden, sænkede piggene vandret og borede sig ind i hinandens sider. Alle korsgeværer og lanser, leer og plejle, spær og stænger fældede sig overjorden som et uhyre skrabnæsespil, der flænsedes op og ned i et endeløst jagende virvar af hug og udfald, af stød og stik. Mand søgte mand, jern søgte jern, og jern søgte kød. Det eneste ledende princip i denne malstrøm af våben og eder og brøl, af trompetskrald og paukebulder, var de tvende feltråb, der ustandseligt krydsedes. Det var to løsener, der sloges, to paroler, der ville knække halsen på hinanden.

"Guds hellige kirke" og "Guds rene ord" tumlede om som to djævelske slagsbrødre, der har fået hinanden i hårene og hvæsende rives om skalpen. De kejserlige knægte kunne ikke skelnes fra de kætterske uden ved at spytte hinanden feltråbene i ansigtet. "Guds hellige kirke" ville æde "Guds rene ord". Ingen i den hele hvirvel var sig forskellen bevidst. Var slaget med ét standset og Gud selv havde åbenbaret sig for at spørge om meningen med denne strid mellem "kirke" og "ord", ville knægtene alle være blevet svaret skyldige. Men rødt stod mod blåt. Og knægtene sloges, som var de betalt for det. Og de *var* betalt, eller havde solden til gode.

Der var kun én stor trosfanatiker i hele den kejserlige hær, én, som ikke midt i slagets røde rus glemte slagets årsag. Kejseren havde ikke fældet sin lanse mod verdslige fjender, men mod Guds riges. Han var rigets "merer" og den hellige romerske kirkes væbnede arm. Hans had til kætterne var som et

flammesværd, hærdet i den gudsfornægterlue, han havde set lure i den oprørske munks øjne hin dag i Worms, da han manede lige så mange djævle frem, som der var tagsten på husene. Kejseren havde troet, at det var selve Antikrist, som ville udruges af kætteriets rådne æg. Siden da havde han følt sig som den truede kirkes kaldede stridsmand. Mod tyrker og barbaresker, mod kætteriets øgleyngel, der skød op overalt i rigets skumleste kroge, havde han ført sine våben – ak, ofte med vekslende held, for Djævelen og Antikrist er stærke. Og Antikrist påstår med skinhellige miner kun at tale Guds "rene" ord.

I en menneskealders kampe havde kejseren fortæret sit legems kraft, ofret sit livs glæde og sundhed for at stride Guds hellige kirkes tunge strid. Endelig denne dag syntes han at skulle sejre. Kætterne veg. De trængtes ned mod flodsengen, de flygtede ud på det hængedynd, der var deres vantros grund. Med flyvende faner og vilde jubelråb forfulgte de kejserlige tropper. Kejseren selv reves med af forfølgerlinjen. Med ét fandt han sig overfløjet af fremstormende rytterkæder, som han med blandet glæde så, bar de sachsiske standartmærker. Overmodet blussede nok i disse overløbersjæle, der lod til at have glemt, at kun for nogle få måneder tilbage var de rykket i felten side om side med de trosfæller, som de nu forfulgte.

Hertugen selv fo'r ham raslende forbi på en høj skimmel, hvis lange hale flød som et perlefarvet silkeslæb bag ud under det grønne tværbjælkeskaberak. Kejseren fornam et stik i hjertet. Tilkom triumfen da kun disse smudsige forbundsfæller, der i dag sloges mod gårsdagens tro? Skulle den forræderske hertug

rive sejrspalmen af hånden på Guds trofaste stridsmand? Var det kun løftebryderne, som kunne sejre …

… Der er en vej, som kan synes en mand ret, men til sidst bliver den vej til døden … Vogt dig, lille Moritz. Den vej, som syntes Judas ret, blev ham kun vej til døden.

Kejseren sporede sin hest til galop og red op i række med de sachsiske ryttere. Fjenden var tilsyneladende i vild flugt. Men som en tirret ulv pludselig kan vende sig mod sine forfølgere og blotte sine ådselblå tænder, således fandtes der med ét på kejserens vej en kæmpestor rytter, der gjorde front og drev sin stejlende hest imod ham.

Kejseren lagde lansen an mod sin fjendes halslinje og sporede hesten frem, så alle hjulets spidser rispede hen under bugen. Men idet spyddet skulle støde, skød modstanderen pludselig et lille mørkeblåt skjold op, og spidsen brødes mod dets våbenmærke, som han tydeligt så var et dødningehoved, mellem hvis tandrader en orm krympede sig frem. Skønt dette stød ikke var hårdt, fornam kejseren det som en besynderlig svien i alle ledemod, som om albuespidserne svirrede og tandrødderne smertede i hans kæber. Spydspidsen faldt fra stagen som et mejet aks. I det samme bøjede modstanderen sig frem og afhug med en underlig kort og krum klinge den røde top fra pandepladen på kejserens hest. Denne stod under hugget plantet med forbenene nedborede i den bløde engjord og lagde gispende hovedet mod jorden i store skumflager.

Idet rytteren atter drejede sin hest til flugt, skød visiret sig op et eneste nu, og kejseren troede at se et hulkindet dødningehoved grine frem af hjelmens sorte, dybe kedel. Selv

da rytteren forsvandt, syntes han, at en skelethånd hoverende strakte sig frem fra hjelmtoppen i stedet for busk.

Kejseren forfulgte ikke. Thi rytteren var straks af sigte. Ingen af hans følge havde set nogen rytter med dødningemaske. Hvem kejseren spurgte derom, troede på en hæslig spøg fra en af de forbandede kætteres side. Men skønt kejseren selv troede at kende det sære skjoldmærke fra et eller andet kobberstik, kunne han ikke tro på nogen spøg. Han red ud af slaget med en underlig sviende smerte i alle lemmer, tankefuld og åndsfraværende, mekanisk gentagende det bibelord, som før var dukket op i hans hjerne:

Der er en vej, som kan synes en mand ret, men til sidst bliver den vej til døden.

3

Hen under aften steg kejseren af hesten og satte sig på grønsværet for at læske sig ved en kilde.

Solen var i nedgang og fyldte hele horisonten over floddalen med et ildrødt, osende brandskær, som stod fjerne landsbyer i lue.

Aftenrøden beseglede kætternes nederlag. Kejserens øjne så, slørede og rødsprængte, ud mod de usynlige grænser for hans rige, i hvilket solen aldrig gik ned, men kun vandrede fra provins til provins – denne gang for at melde om de kejserlige våbens sejr for den ene rettroende kirke.

Han havde spændt de blødtforede stålhandsker af sine senede, gigtknudrede hænder og holdt åndsfraværende et guldbæger frem under kildens tynde stråle, der fyldte det og flød iskoldt ud over hans fingre.

Han tømte det i ét langt drag – vandet smagte som perlende rhinskvin. Først da opdagede han sin mundskænk, der lå bøjet frem over kildeløbet med en vindunk i favnen.

Kejseren smilede: "Forvandler du vand til vin, lille Mathys, som ved brylluppet i Kana?"

"Nej, Eders Majestæt, vredes ikke på en ydmyg tjener, som ikke fusker menneskenes frelser i næringen. Men efter en dræbning som i dag flyder alle kilder med blod eller vin. I har skænket jorden blod, og nu skænker jorden Eder vin, storkejserlige herre."

Kejseren smilede. Han styrkedes synligt og blev ved at fylde sit bæger ved den ædle kilde. Omkring dem flokkedes hurtigt en mængde af den kejserlige hærs feltoberster og høvedsmænd. Vinkilderne sprang, og luften klang af sejrsråb og hyldest.

Nogle store hunde borede sig frem gennem den stående klynge og styrtede logrende og pibende hen til kejseren. Bag dem red en rytter, der vakte latter og moro. På ryggen af en høj og kraftig dogge tronede kejserens guldskrammererede dværg, med de stumpede hjulben krummede sammen om hundens bug. Hans lange, stive kappe, vamsen, ja selv den spidse baret var overstribet med brede guldbånd, en vældig rapier slæbte langt bag ud over græsset. Han holdt sig fast alene med de krumme ben og svingede begge armene i vejret. Venstre hånd svang en spraglet fjerbuket, højre klippede i luften med en

uldsaks. Hans lille knortede bulbiderfjæs sang med pibende falset:

Gurkemeje, ride ranke
– ride ud og blomster sanke!
Pluk dem af de blanke hjelme,
lånte fjer af arge skælme!
Skaller, hårde som en planke,
skyder blomster over vang –
ferske hjerner første gang,
når de rådner, får en tanke.

Dværgen sprang af og overrakte knælende kejseren sine fjer.

"Stormægtigste herre! En lille udsøgt urtekost fra den ager, som I nyssens har gødet. Så skønne blomster gror kun i felten. Hjerteskud og hjertefarver fra skønne, hvide kvindebarme! Prosit!"

Kejseren var blevet bleg og så på dværgens svedige, rødblissede fjæs med et stikkende blik, der hurtigt fik ham til at dukke sig i skjul af de høje hunde. Kejseren så nogle øjeblikke på den store buket afklippede hjelmbuske. Der var krusede og snirklede fjer af alle farver, nogle som stive, krøllede hyacinter, andre som lette fnugkroner. Midt i mylderet skinnede en stor højrød kvast af samme farve som hans eget skærf. Han troede et nu at kende den busk, som den uhyggelige fjende havde hugget fra panden på hans egen hest, og i samme øjeblik at se en knokkelhånd strække sine fingerribber op mellem alle de krusede fjer. De lugtede som af lig, og med en pludselig følelse af kvalme og afsky kastede kejseren buketten fra sig.

Ikke, at han i nogen måde fornam skrupler ved tanken om den ligbesåede valplads. Den var ham selv et gudvelbehageligt

syn som vidnesbyrd om den trosflamme, der havde hærget kætternes rækker med ild og sværd. Vantroens hydra skød sine gifthoveder op i alle lyssky kroge. Han måtte bestandig være tilrede for at knuse dem og brænde sårene efter. Blodet, der i denne aften dampede fra disse sletter, skulle stige som et røgoffer til den høje treenigheds trone og vidne, at Guds ene saliggørende kirke havde en stridsmand som selve den hellige Jørg eller ærkeenglen Michael.

Men dybt i kejserens sind ulmede endnu en ætsende smerte fra sammenstødet med den mystiske rytter. Ved Guds hellige blod – om det havde været Døden selv, kejseren skulle ikke have gyst tilbage for at angribe ham, når han kæmpede i Antikristens sold. Hvad der nagede kejseren, var alene usikkerheden og tvivlen: om han havde set rigtigt, om han havde fældet sin lanse mod noget virkeligt eller mod et gøglebillede, skabt af hans egen opskræmmede fantasi, et varsel, et vink fra Himlen.

Der er en vej, som kan synes en mand ret, men til sidst bliver den vej til døden.

– Tavs og forstemt rejste kejseren sig endelig, da det allerede var halvmørkt. Ingen vovede at tiltale ham. Enhver kunne læse den sygelige grublen på hans skarpe ansigt. Det var som islagt.

Kejseren sporede med ét den snigende sult i sine indvolde. Han bar på en hel dags glubende appetit og vendte sig tungt og besværligt, vandrende til fods, i retning af lejren, hvorfra han alt troede at spore duften af hele okser på spid.

På vejen gav han befaling til at stikke alle egnens landsbyer i brand, at de flygtende ikke skulle finde tag over deres ugudelige hoveder. Fra fjerne kirker hidbølgede en svag genklang af klokkers klemten *Te Deum Laudamus*.

Før han trådte ind i kejserteltet, kom dværgen slæbende med et halvplyndret lig ved benene, fulgt af de store, snusende hunde. Skamfuld over sit uheld fra før knælede han for kejseren og frempeb en ynkelig bøn om, at Hans stormægtige Majestæt ville værdiges at kaste et blik på sin faldne fjende, ridderen med dødsmasken.

Kejseren bøjede sig ned over liget. Dværgen slog visiret tilbage, og han så i skumringen noget, der lignede et hulkindet dødningehoved med sorte øjenhuler og uden næse. Idet han bøjede sig dybere ned, lod han sin hånd stryge hen over det.

Så vinkede han ad dværgen, greb om hans lille stumpnæse og ruskede den længe eftertrykkeligt, idet han sagde med sin stammende og svagt snøvlende røst: "Prøv aldrig oftere på slige kunster. Denne gang tager *jeg* dig ved næsen, lille Buf; næste gang bliver det Hans Majestæt den sorte Død, fordi du har været så fræk at kontrafeje ham." Dværgens næse var sværtet helt sort, da kejseren slap den.

Udenfor kejserteltet ventede hertugen af Sachsen, der først nu var vendt tilbage fra forfølgelsen.

Han gik kejseren sejrsstrålende i møde med udbredte arme og lykønskede ham med et kys. Kejseren tog tavs imod det, men mindedes, idet han følte hertugens hede, stubbede mund mod sine egne kolde læber, optrinnet i Gethsemane have og sagde dybt i sit eget hjerte: Judas, forråder du mig ved et kys?

Ved et kys havde hertugen forrådt sine trosfæller og givet dem i kejserens hånd.

Og kejseren mindedes dette kys åringer efter, da hertugen forrådte ham selv og kom over ham som en tyv om natten. Syg på legeme og sjæl måtte han lade sig hejse ud af borgen og ned

over bratte mure og frysende flygte i en bærestol ind mellem skumle, øde bjerge.

4

År er gået.

Guds stridsmand er blevet træt. Hans håb til denne verden er som indskrumpede løg, der aldrig kan skyde mere. Skuffelserne har overgroet hans hjerte. Menneskeforagten har nedtrampet hans livsmod med trin, hvor græsset aldrig rejser sig igen.

Alt i denne verden er svig og omskiftelse. Han har prøvet Fortunas rullende hjul så ofte, at han er sprunget af. Han leger ikke længere med på verdens store tavlbræt, for han har opdaget, at terningerne er falske. Intet er at lide på, alt styrter sammen. Menneskene bruger kun deres øjne til at lyve, deres tunge til at forgifte. Djævelen har magten i denne verden. Den, som vil fly hans herredømme og alt her på jorden se et glimt af den himmelske salighed, må ty til klostret, der er som en forgård til de evige boliger.

Kejseren har da lagt sit sønderbrudte sværd på Herrens alter. Kejserkronen har han taget af sit frostbidte hoved og knælende frembåret for treenighedens trone.

Purpuret er faldet af hans værkbrudne skikkelse. Han skjuler sine sår under munkekuttens grove stof og lader rosenkransens perler glide gennem sine gigtkrogede fingre, der har sluppet det alt for tunge hævnersværd.

Fra klosterterrassens højde kaster han blikket over et stivnet land, der ligger i de bølger, Herren dannede på skabelsens tider. Himlen hvælver sig over hans celle som en glasklokke, der kun dirrer af bedeklokkens slag. Fjernt borte larmer det urolige

verdenshav af begær, af magtbrynde, af laster og vantro. Næppe en dønning derfra når til klostrets sokkel.

Kun bud fra hans nære slægt, i hvis uprøvede hænder ansvaret for verdensstyret er lagt.

En egen sød vellyst føler den kejserlige munk ved at ydmyge sig fra time til time for den eneste overmagt, han nu som før, da han var jordens mægtigste herre, skylder at bøje sig for. Han er for første gang i sit liv stillet over for den opgave kun at være tjener, kun at bøje knæ, at trykke sit hoved i støvet, at bede om nåde fra solopgang til solnedgang, ja selv i nattens talte, bøninddelte timer. Hvor dybt fornemmer han ikke ydmygelsens vidunderlige lykke, når han før daggry tvinger sit svage og rystende legeme op fra lejet, hen gennem klamme, nøgne gange for kuldegysende at knæle på kirkens kolde fliser i ensom andagt over for den eneste, som er værd at tjene. Det volder ham en daglig glæde at tvinge sig oprejst for at efterkomme alle ritualets strenge forskrifter med større pligtopfyldelse mod Guds lov, end noget menneske har udvist over for ham selv som det romerske riges kronede hersker. Han faster med vellyst og pålægger sig selv pønitense med en henrykkelse, ingen jordisk gerning kunne vække.

Han er ved at opdage lovene i en verden, hvor regel og lovmæssighed hersker i langt højere grad end i de uberegnelige menneskesamfund, hvor alt er svig og upålidelighed. Når han arbejder i klosterhaven, følger han planternes vækst fra tomme til tomme, han befordrer deres glade trivsel ved vanding og gødning og udrydder deres fjender – tusind orme og bladlus med et tryk af sin finger. Han ser med sine åbne øjne solens undergørende virkninger. Når han træder i buegangenes fliser,

hører han lydbølgerne brydes mod murene med forskellig genklang eller samles i akustiske knudepunkter, hvor selv den sagteste hvisken høres. Med sin ingeniør anlægger han mærkelige vandkunster, får vandet til at stige og løbe i løngange og sprudle frem i skønne symmetriske buer som dråbefunklende altre eller tempelkupler.

Men højest elsker han dog sit mekaniske værksted, hvor alskens mærkelige spilleværker sammensættes ved drivkraft af fjedre, han selv er herre over at stramme og slappe. Derinde vandrer planeterne ad faste, buede messingbaner. Hver med sin fart og i sin retning. Solen glider over dyrekredsens billedrige bælte. Månen vokser og aftager i den rette gænge, set fra jorden. Derinde tilvirkes orgelpiber og skæres fløjter og rør. Luftfyldte fuglehamme svæver op ad væggen, når døren går. Mekaniske dyr fremvralter, viser tænder og udspyr lugtende vand. Mærkelige ure fremstiller alle passionshistoriens optrin eller efterligner skovfuglenes røster.

Når han træder derind, er han i en verden af forskelligt arbejdende urværker. Nogle hulker langsomt, andre hikker feberhastigt. Nogle haler ligesom tiden op af en bundløs brønd, andre klipper den itu som klirrende guldtråd. Timeglas af alle størrelser lader sandet suse ned i kegledannede dynger som tuer over begravede minutter. Et dødningehoved lader perpendiklen hænge ud mellem tænderne og vandre over et spand af fire indslåede fortænder, mens viserne går over øjnenes hvide skiver.

Midt i denne verden af mekanisk vandrende værker hører kejseren sit eget hjerte dikke som et urværk i Skaberens hænder.

Guds finger kan bringe det til at standse, således som han selv bringer urene i stå ved at berøre det spinkle pendul, der kun stritter imod som et flueben.

Daglig afdør han fra verden og standser alle drivfjedre i sin livsvilje. Dødstanken spinder i hans hjerte som en edderkop, der trækker sit væv over forstummede strenge. Støvet samler sig i spindet. Han synes, han hører tandhjul holde op at gå i sit indre og føler varmen flygte af sit blod.

Daglig sidder han fordybet i andagt for den italienske mesters store billede af dommedagen. I glansen af det evige lys fra Åndens hellige due troner Gud fader og Gud søn mellem gyldne skyer på troner af rosenblussende englehoveder. De holder tunge guldspir og bobleskinnende glaskloder i deres hænder. Og op imod dem stiger menneskeslægterne i tilbedende higen som båret af dampskyer. For almagtens fødder har kejseren ladet sig selv male. Han knæler med fremstrakte sammenlagte hænder, svøbt i et liglagen, nøgen og gysende, men med retfærdiggørelsens håb i sit ydmyge hjerte, med kejserkronen lagt ved sin side og sin længst afdøde, skønne gemalinde bag sin ryg, svøbt i et liglagen. Så fattig sidder han selv og ser på sit eget billede. Han venter kun på det sidste skibbrud. Og han har afført sig alt, som tynger og trækker til bunds. Uden purpur og krone, kun svøbt i sit liglagen vil han nærme sig almagtens trone.

Han har kun dette sit udslidte, gigtkrogede hylster at stede til hvile og gravens trygge slummer at sove, indtil himmelkuglen spaltes og domsklokkerne kimer.

5

Hvorledes vil dommedagsklokkerne klemte? Vil planeterne blive som knebler, der slynges mod himmelklokkens sider? Og vil jorden selv udspy sine døde som korn, der rasler fra en klingende kasteskovl?

Klostrets mure ryster, som var der en malmtunge i hver celle. Fra klokketårnet hvirvles lydbølgerne ud og slår så stærkt mod ruder og hule rum, som var det kæmpeknoer, der bankede. Monstransen klirrer i sit lukke. Blyet synger i alle ruder. Glasset toner. Og den dybe ligkælder under gulvet brummer som en sangbund. Marmorpladerne for priorernes gravrum i væggene dirrer med forskellig klangfarve, som var de taster i et langt klaviatur. Og lydpustet hviner gennem orglets hær af rør og piber og fløjter i de tusinder af smuldrende knogler, som kirken rummer.

Dog, det er ikke dommedag. De døde skubber ikke lemme og plader til side. Klokkeklangen får kun støvet til at falde i de hule brystkurve og tænderne til at rasle af de skørnede kæber.

Men idet solen løfter sit brændende øje over det stille land og ligesom svider det fnuggede olivenløv bort i en hvid lue over højderne, bæres den kejserlige munk til graven.

Bønderne lader høstseglen synke og plovhesten stå for at skynde sig efter klokkernes råb, der snart mangedobles fra alle kanter. Således ringes der kun, når en kejser er død. Klokkeklangen går så hastig som solen alle hans lande rundt.

I klostret bekræftes det: Den kejserlige munk er død. Han jordfæstes denne morgen. Alle de kerter, som forrådskamrene ejer, tændes til en osende lysmesse, der puster tung hede og lugten af voks og brændte grene gennem alle gange som en

ildebrandsrøg. Alle gulve er strøet med palmer, der ligger forvirret, som var det rester efter en kamp mellem påfugle og lyrehaler, og det grønne planteblod flyder under trinnene af det langsomme tog, der bærer den afdødes regalier ind i kirken. På sorte puder bæres hans sværd og scepter, rigsæblet, der skinner anløbent som et brustent øje, kejserkronen, der er takket som en sav, derefter alle de andre kroner i rangfølge fra konge til markgreve, af en samlet vægt til at slå den stærkeste mand i jorden, bannere og våben og insignier. Den gyldne vlies ringler sig på puden som en afkrympet snogeham. Derpå den dødes testamenter i segltunge ruller, hans rige gaver til klostret, deriblandt det rubinbesatte guldbæger, hvori hans hjerte skal forenes med hans gemalindes.

Det er som stykke for stykke af kejserpragten bæres frem og lægges på højaltret som gaver fra en ringe vasal til en almægtig lensherre.

Allersidst kommer kisten selv. Et langt, smalt skrin betrukket med sort klæde uden pynt, kun med et dødningehoved med rød hjelmbusk for hovedenden, et stort kors og indskriften: *Miles ecclesiae militantis* – den stridende kirkes ridder.

Kisten bæres op i koret, men sættes ikke på nogen katafalk under gylden baldakin. Den skydes halvvejs ind under højaltret i en fordybning, således at kun hovedenden ligger foran altret, og således at præsten, hver gang han griber efter de hellige kar, må træde på den døde kejsers hoved og bryst.

Alle i kirken knæler, da kisten sættes på sin plads. Palmerne knitrer, idet de synker over graven, og orgel og basuner overskyller rummet med et drøn som af kerubers dommedagsrøster.

Og hele dagen messes og tales, synges og bedes der over den fromme kejsermunk, som i livet var tyrkers og kætteres skræk, men i Døden kun vil være en skammel for den, der vier Guds hellige kød og blod.

Munkene knæler over graven, stive som skårne i træ. Kutter rejser sig og går bort. Andre kommer i stedet.

Kerterne kæmper dagen igennem mod det stærke høstlys. Til sidst vinder de sejr og omspinder kisten med en ring af flakkende flammer, der får altrets kar og stager til at gnistre, mens mørket står bag alle piller som skælvende skygger.

Længst af alle bliver en munk liggende foran kistens ende. Hætten hænger dybt over hans ansigt, der ikke bliver synligt, selv om hans blik dvæler ved det over alteret ophængte dommedagsbillede, hvor kejseren knæler i sit liglagen og anråber treenigheden om nåde.

Derfra sænker han sine øjne til dødningehovedet på kistens låg.

Det er fuldbragt, hvisker hans sjæl. Hans øjne stirrer sig gennem kistens sorte klæde. Alt er prøvet, alt er givet tilbage, alt er opgivet, alt er forbi. Der er nu kun dommedagsstunden tilbage, den, som ses deroppe på billedet.

Og den høje magre munk kaster sig forover på sit ansigt, så hans pande rører ved kisten, og han hulker af en dyb og sugende tomhed.

Der er tomt i hans hjerte som i kisten.

Den døde er jo ikke derinde.

Han ligger her foran sin egen grav.

Han har set sin egen ligbegængelse.

Han beder for sin egen hensovede sjæl.

Da farer dødsangsten isnende gennem hans lemmer. Han er en afmagt nær og må feberklaprende lade sig bære op i sin celle, til sin seng, hvor døden venter ham.

Døden, som han har villet narre, men som er den sidste fordringshaver, der banker på.

Kongen

1

Han var konge over stad og land.

Men uden for staden var han utryg. At være i landet var at være i felten. Ud af portene red han kun fuldt væbnet og med Guds moders hvide kindtand på sit bryst, en relikvie, der for århundreder siden havde frelst en af hans aner hjem fra det hellige land, mens håns fæller faldt for pest og fjendehånd.

Thi landet strakte sig som et åbent vildnis med svigefulde krumveje, med moradser, hvor hestene hang fast, med skove, der truede som skumle faldgruber, og hvor selv borgene lå i baghold.

For hver vasal han kunne stole på, pønsede ti på frafald. Ingen mand i våben, han mødte uden for sine egne mure, blottede sit hoved for ham som overmand.

De vekslede kun pansrede håndslag og blikke gennem jerngitre.

Derfor drog han kun til hærbud eller ting, når han sad sikker i sin sadel med en stærk vagt omkring sig. Derfor vovede han sig kun ud blandt sine vasaller som løvetæmmeren blandt sine dyr – han taber intet øjeblik noget af dem af sigte.

Men når han vendte hjem til sine egne bygrænser og allerede i det fjerne så de tunge, tykbugede tårne dukke frem som vældige sten vogtere om en fredet arne, blev hans hjerte roligt, og øjnene smilte under de trygt slappede bryn, når han fjernt over tage og tinder sporede den festlige duft af sin have og sit køkken.

Signalerne svarede hinanden fra tårn til tårn. De spændte en ring af messingklang over den hele by. Over murene kom

damer til syne som blussende tulipaner af nøgen stengrund. Bannere fløj i luften. Og udkigsmændene gjorde gny med hellebarder og skjolde.

Over den dobbelte voldgrav krummede vindebroerne sig som lydige rygge. Høvedsmanden trådte frem foran den sidste port med det store klingrende nøgleknippe, og ved siden stod hans dronning og løftede det mangemundede guldbæger højt i solen.

Men idet kongen satte velkomstbægeret til sin mund og drak til bunden, hævede hans øjne sig højt over portens karnapper til den gamle kejserlind fjernt bag murens sidste sadeltårn, og hans blik blev blankt som et lyn ved synet af et purpurslør, der vajede højt fra toppen, som havde vinden pustet det derop og var det blevet hængende i lindens grene.

Inden for sine mure pustede kongen af tryghed og løsnede spænderne på sit harnisk.

Nordligst og højest i byen, på selve grundens blottede klippe, stod kongeborgen selv, befæstet som en hjelm over jernskuldre, med øjne i nakken, med øjne til alle sider i form af små kantede skår, der kunne udspy en hagl af jern uden selv at rammes af nogen byge. Yderst på kanten af mur og klippe rejste sig en jerngalge som retfærdighedens næveretstrussel ud over landet. Når de henrettedes knogler styrtede ned herfra, var de vanhellige rester uden for borg og by med det samme.

Kongen elskede sin by og dens borgere.

Han gik iblandt dem som en af deres egne, gæstede deres haver, der som en blomsterkrans lå tæt indenfor murringen, og beså fra muren deres kornmarkers brede, gule bælter udenfor. Imod syd var alle de gamle huse beklædt med vin, der bar de

tunge drueklaser som fyldige, gyldne ornamenter op over gavle og karnapper. I de gamle store gårde lugtede der af malt og mælk, hver aften når køerne dreves ind gennem portene fra de store fælleder udenfor.

Når da solen sank over byen, glimtede dens hundreder af tårne, spir og fløje. Korsblomsterne myldrede og kravlede på alle kirketinder, som var det gule, levende rakler. Klokkerne klemtede i kor med mangfoldige dybe, bløde sølvtoner. Springbrøndene plaskede på alle torve. Kvæget drak. Børnene fangede de tynde stråler i deres hænder. Og rundt på brøndkanterne sad mænd med de senede, hårrige arme over kors og fjasede med de højtpludrende kvinder.

Og kongen gik som en husvant, kær gæst imellem dem alle.

Han kneb mødrene i de mælkestruttende bryster, mens han løftede barnet på sin ene arm; de små fingre slap et øjeblik dievorten og legede med hans tykke, brune skæg.

Han stak hovedet ind ad mangen en småluge for at indsuge lugten af nybagt brød eller ristet brad eller varmt humleøl, og for at nikke til den travle husmoder. Han kyssede pigens røde kind endnu rødere, trak svenden i øreflippen og talte straks efter studs til mesteren, der ikke havde arbejdet til behag. Hvor han gik og stod, havde han et lejde af håndværkere at kævles med, at skænde på eller give råd.

Det var, som han således bød den hele by godnat, inden han steg op ad den stensatte zigzagvej, der førte til borgen. Truende rejste den sig udadtil med strittende kamme og tårnenes knytnæver mod den urolige, rødplettede aftenhimmel. Men indad mod den kære stad var alle porte og vinduer åbne på

venskabelig vis, og først når kongen var indendørs, bragede de tunge slåer og bomme for.

– Når kongen gik fra sit brevkammer, hvor skriveren vågede med ham og halvt i søvne trykkede majestætssignetet ned i elfenbenskaplernes voks, efter at kongen havde sat sit store, stive navn på pergamentet, kunne han gå ud på højenloftssvalen og stirre over en slumrende by, hvor ikke et lys brændte og ikke et ord taltes uden i søvne. Skriveren, der tillige måtte tjene som kammersvend, bar faklen gennem de lange korridorer og sparkede de indslumrede pager op. De trak vams og broge af kongen, bestænkede hans hals og bryst med rosenvand og holdt under dybe buk den tunge dør til sengekammeret.

Kongen lå på sit leje. Dybblå stod natten som fylding i vinduets kløverbladsramme. I det inderste mørke ved hans side lød et fast åndedrag som nattens eneste lyd. Han behøvede blot at strække hånden ud for at føle sin dronnings varme, glatte hud.

Den lykke, som er hånden nærmest, er ofte forsmået. Når kongen rejste sig halvt over ende og hørte sit eget hjerte banke, da var det ikke af elskov til sit eget nære klenodie, der var hans kongelige lejes ret. Han lyttede som efter fjerne nattergaletriller, han stirrede efter den dybblå nat i vinduesbuen, og en stjerne, der med mellemrum blinkede frem som bag svajende løv, holdt som et vinkende øje hans eget vågent.

Ind gennem lukte ruder trængte en duft af linde, af kejserlinden dernede mod syd. Dens vellugt blev om natten så stærk, at den oversvømmede borgen.

Og kongen tøvede, indtil hans hjerte hamrede så stærkt, at han måtte stå op, og straks, han stod på gulvet, var det, som lindelugten blev noget levende, der drog alle hans sanser ud. Han klædte sig da og gik ad en lille paneldør efter først at have lyttet til dronningens sunde ånde. To fluer hvæsede op i mørket, og han drog døren til.

Når døren havde lukket sig, standsede det rolige åndedrag. Et hoved rejste sig fra puden med blinkende øjne.

Men kongen gik ad bymuren. Den var bred som til flere rader vogne. Han gik støt og stærkt uden at standses af vagten, der råbte ham an. For før han fik givet feltråb, kendte vægteren hans røde fløjlskappe, og alle låse drejede sig for ham.

Han gik mod syd efter den gamle kejserlinds duft. Den voksede på selve muren, og bag dens tætte løvmørke luede et vågent lys. En hund sprang ham i møde med undertrykt, gurglende glæde og slikkede hans hænder. Med ét slog lyset ud i bredt gab. Han så i et nu de gule roser ranke sig op om dørkarmen. Så trådte han ind til den lindeduftens fe, den nattergalelængsel, det stjerneblink, der ikke lod ham have nattero ved en dronnings side.

Kongen var hos sin slegfred.

2

Alle kongens undersåtter kendte denne slegfred, der boede mod syd, gemt mellem linde, mellem mure, dækkede af roser. De dadlede ikke hans valg, men de forstod det ikke. For dronningen holdtes for landets skønneste kvinde. Hun var blond og sød som honning, stolt som leoparden i hendes våbenskjold, klogere end rigens hele råd. Men slegfredkvinden

var lille og veg og næppe til at skelne fra de mange uanselige lindeblomster, hun boede iblandt. Ingen kendte hendes fortrin. Netop derfor elskede kongen hende.

Hun var hans nætters længsel. At gå til hende fra sin dronnings leje var som at skyde den hede malvasier fra sin mund for at ånde pustet af en kølig kildes vand. Den lokker, fordi den er fjern, den risler højere, jo længere den er borte, den lille nattegemte, uvidende kilde, der springer af jorden og bliver borte igen uden at røbe sit løb.

– En nat gik kongen hjem over murene; himmelkuplen skælvede af det første lys, der fra østen steg i grøngyldne striber for langsomt at rosenfarves. Voldgravenes vand lå som stive, stålblå spejle, der intet har at gengive. Svalerne svippede fra murtinderne ned over kornmarkernes stille, bølgefri hav.

Da han gennem den sidste port ville træde ind i den inderste slotsgård, smuttede en skikkelse ind foran ham, idet portvagten drejede den tunge fløj. "Stå!" råbte kongen. Skikkelsen stod. Det var skriveren, hvis forvågede ansigt skræmt og blegt gemte sine øjne for kongens ransagende blik.

"Hvad gør du her, Perfen?"

"Intet, Eders Nåde!"

"Ikke stod du på kig."

"Så var det efter vind og stjerner, Eders Nåde."

"Eller nattesolen histoppe!" Kongen så op mod højenloftssvalen, bag hvilken to buevinduer lyste ud i den kuldeblå morgendæmring som et par stille, gule flammer. "Hvad i alle djævle brænder dér?"

Skriveren fulgte hastigt hans bliks retning og brast i en slags hæst skingrende anskrig, der var alt for stærkt til at udtrykke

forundring alene.

Kongen slog ham for munden: "Hvem har gjort dig til vægter, lille Perfen!" Hans hånd kneb ham i struben som en klo: "Dit halsben er forbrudt, om ikke du nu springer ad trappen dér og hindrer nogen i at slippe dig levende forbi."

Kongen stødte ham mod hovedtrappen og sprang selv ad den snævre, skumle løntrappe. Trinnene knagede under hans stavrende løb og vakte ekko, som løb der mange flere fødder over knirkende træ.

Hans øjne fo'r som sporhunde rundt i alle kammerets kroge. De mange kandelaberkerter sydede i trækken fra den åbne paneldør, tanderne osede, og flammerne syntes at henvejres til alle sider, mens skyggerne smuttede langs gulvet og opslugtes af det sorte dørgab. Henne foran hoveddøren – han havde ikke hørt den røre sig – stod skriveren som en bleg og gispende skygge og drejede mekanisk hovedet fra side til side til ét eneste stumt og stadigt svar: Ingen – Ingen –

Ingen!

Uden dronningen henne på sengen. Hun sad påklædt med sit hvide slæb ud på gulvet, men med hovedet skjult bag hovedgærdets grønne silkeforhæng. Tæppet på den flade sengebund havde sin purpurdug isprængt med lyse roser. Ved fodenden stod det mangemundede guldbæger ved siden af en henslængt lut med citronstribet ibenholtskasse.

Med en armstage i hånden bøjede kongen sig ned over hende. Hun sad med begge hænder bag sin nakke og de nøgne albuer frem af ærmernes lange, nedhængende svøb. Det løste hår flød tykt og tungt ned over det bølgende bryst. Men øjnene var lukte, og han kunne ikke se, om hun sov eller var vågen.

Som ville han ransage hver åres grenede fibre under den glatte ansigtshud, lod han lyset næsten svide hen derover. Kinderne blussede, som slog rødmen ud og ind. Men øjenlågene lå som runde, silkefrynsede, levende segl over sjælens løndom.

Da han åbnede munden og lod sin hede rovdyrånde puste over hendes ansigt, som ville han sluge det og visheden med det samme, gled lågene pludselig op, og det var, som han stirrede sin egen mistanke ind i øjnene – natskyggeøjne med galnebærrets giftige glans – han havde aldrig vidst, hun havde så sorte øjne.

"Innocentia!" hviskede han uden at skille tænderne. "Innocentia, var du alene?

Var du alene, Innocentia? Hører du. *alene*?"

"Alene!" Det kom som et halvhøjt suk. Hun rettede sig i vejret, som vågnede hun først nu. Armene gled ned. Hun strøg håret bort fra sine kinder.

"Alene – ja, I siger det. Alene ~ ja, *I* har ladet mig alene. Ingen er ene som den, der ligger på en konges leje, uden at kongen er der. Mange, mange nætter – altid i mørke, altid ene. Aldrig livet ved min side – altid at gribe ud i den tomme luft. I blev længe borte, herre. Jeg havde ingen trøst uden lys og spil og vin. Hvorfor tog I mig ikke med jer frem for at lade mig ligge ene og pines med mørket?"

Kongen gled ned foran hende med armene i hendes skød. Han så på hende med store, hede øjne.

"Innocentia, du ved, hvor jeg var?"

"Ja, jeg ved det. Jeg ved, hvor de roser gror, som er Eder kærest. Se, jeg bærer min herres roser – de er fra hans kæreste

have. I kan tro, I er dér endnu. Drik! Jeg vil drikke Jer til, jeg vil drikke Jer ind i Eders have."

Hun greb det mangemundede bæger og drak, mens hendes sorte øjne hvilede i hans. Så bøjede hun sig langsomt imod ham.

Som i en rus greb han efter bægret, idet han stammede: "Innocentia, Innocentia, du – du har mig kær."

"Nej vent!" Hendes øjne slap ikke hans. "Jeg vil krydre jer vinen med roser. Ja, jeg har dig kærere end min nats lykke. Se, jeg krydrer Eder vinen med min egen lykkes gift. Disse roser lugter for mig med liglugt. Men for Eder er de sødere end mit eget bryst. Se, hvor de svømmer i den gyldne vin – som læber, I har kærere end mine. Drik!"

Vinen i bægeret var skjult af roser, hun tog fra sit hår og kastede deri. Han skelnede ikke, hvad hun sagde, så ikke på de lyse roser. Han åndede kun duften af hendes tykke, tunge hår og så kun hendes øjne, idet hans læbe nærmede sig bægerranden.

"Nej, vent!" hun trak smilende hånden til sig. "Vogt Jer, herre konge – drikker I således alt, hvad jeg kredenser Eder?"

"Ja, om det så var døden!"

"Så drik!"

Men som hans mund skulle røre vinen, der skyllede frem under roserne, rejste hun sig og skød hans hoved bort.

"Nej, kom, Perfen Skriver. Du står derhenne og gisper af tørst og kan ikke tale. Drik, før du får munden på gled."

Hun gik over gulvet til den blege skriver, der gjorde underlige manende tegn til hende med øjnene og de tæt sammenknebne

læber. Men uden et ord drak han af bægeret, dronningen førte til hans mund.

Et øjeblik efter sank han uden en lyd til jorden, gustenblå i ansigtet, med rullende øjne, gispende efter vejret. Han krummede ryggen med nakken i gulvet.

Dronningen satte nogle sekunder foden på hans hjerte, således som man træder på en slagtet hane, at den ikke skal springe op.

Så vendte hun sig smilende til kongen, slængte bægeret hen ad gulvet, så de forgiftede roser flød ud på vinens strøm, og sagde:

"Ser I, min herre og konge, at jeg har Eder kær. Døden var for Eders læber, men jeg bøjede den bort."

Og kongen stod bleg og stum og skælvede næsten lige så stærkt som den døende på gulvet.

3

I søvne følte kongen, at hans ryg hvilede på noget hårdt, der smertede. Uden at være helvågen famlede han under sig og fik fat på en ring, der måtte være gledet af hans hånd. Han stak den på sin lillefinger og sov videre.

Da han toede sine hænder, faldt hans blik på ringen. Den havde en plade af karneol med et medusahoved.

Han mindedes da, at han for år og dag siden havde givet denne ring til slotshøvedsmanden, der spøgende havde sagt, at hans fingre egentlig var for magre til at bære en kongering.

Kongen lod ringen sidde, hvor den sad. Han lod høvedsmanden gå, hvor han plejede at gå. Han lod sin dronning ligge ved sin side. Men skriverens lig lod han ophænge i

jerngalgen som en misdæder, der var truffet i dronningens sovekammer.

Med ringen bar han jo altid høvedsmandens skæbne lænket til sin lillefinger. Og hver morgen og aften mindedes han sin hævn. Men sin dronning elskede han med en aldrig anet heftighed, blandet med beundring. Hvert regnskabskrav måtte tie over for den handlekraft, hun havde udvist. Og skinsygen druknede i den vise selverkendelse, at hendes utroskab havde været nødværge, forskyldt af ham selv. Den havde lært ham at skatte, hvilket klenodie han hidtil ligegyldig havde ladet ligge. Nu berusede han sig i hendes kærlighed som i den hedeste vin, mens den lille nattegemte kilde fik lov at risle i fred langt borte i læ af den gamle kejserlind.

Høvedsmanden gik kry omkring, tryg, fordi skriveren dinglede i galgen. Hans kreppede hår stod som en strid manke til begge sider af hans brede hals, de små brune øjne lo over de blåsorte, glatte kinder. Kongen nød den stille bevidsthed om sin hævnmagt. Spiste høvedsmanden ved hans taffel, viste han ham stor huldsalighed og klappede hans hånd, mens medusahovedet vendte indad. Det var som at sætte sin hævn på renter.

Innocentia forlod han ikke mere. Hun sov, mæt af lykke, i hans arm. Aldrig mere skulle hun strække hånden ud og finde pladsen ved sin side tom.

Kun en nat rejste kongen sig af hendes favntag, kyssede hende smilende og sagde, at hans stærke hovedsmerter tvang ham ud i luften. "Er du bange, Innocentia," hviskede han – "er du bange, at jeg skal gå den gamle, tilgroede vej?" Hun lukkede hans mund med et altsigende kys.

Kongen gik langs bymuren og så på høstens stærkt skinnende stjernebilleder. Nattevinden kølede hans hamrende tindinger. Vagten råbte ham an, og da han efter sin sædvane ikke svarede, greb den ham og løftede lygten til hans ansigt.

"Dosmer!" sagde kongen uden at ænse den bestyrtelse, hvormed vægteren så efter ham.

Lidt efter så han foran sig en skikkelse, der lignede en genganger af ham selv. Den gik foran ham på muren i samme mørkerøde fløjlskappe og med samme tunge, sorte baret på hovedet.

Kongen fulgte den i hælene og så den forsvinde bag kejserlinden, hvor den lille nattegemte kilde dukker sit løb under jorden. Han så lyset åbne sit gule gab og sluge skikkelsen, mens vinden raslede i alle de visne rosenranker omkring dørkarmen. Men lindeduften var der ikke længere, og kongen lod kilden risle i uforstyrret fred.

Da han gik tilbage, sagde han blot til vagten, at den mand i mørkerød fløjlskappe, der måtte komme tilbage i nattens løb, ufortøvet skulle sættes i halsjernet i slotsgården.

Næste morgen så han høvedsmanden stå i jernet. Den kreppede hårmanke hang slunken ind om de blåsorte, stubbede kinder. Men de små brune øjne så kongen uforfærdet i møde, mens han sagde:

"Der er ingen straf for at tage en slegfred, Eders Nåde selv har forladt."

"Nej, min ven," svarede kongen og rakte sin lillefinger op for hans ansigt – "men for at give mig min ring tilbage i min egen seng." Medusahovedet vendte udad.

Et par dage efter hang høvedsmanden ved siden af skriveren, dømt for krænkelse af den kongelige ægteseng.

Rygterne havde travlt i by og borg.

En aften stod kongen selv ved det store gavlvindue i riddersalen og så tre-fire små fosforblus kravle som lysorme over den hængte høvedsmand. Dronningen havde røde øjne og bad om nåde for den henrettedes lig, at det måtte tages ned.

Ja, lovede kongen.

Næste dag blev det taget ned. Mestermanden havde befaling til at brænde det på bål. Det voldte dronningens bøn og røde øjne.

Om aftenen stod kongen på galgeterrassen. Mestermanden holdt et trug for ham. Hans hænder borede sig ned i den halvvarme aske, og med hævnens vellyst strøede han den for vinden.

Blæsten hvinede om jerngalgen. Og idet asken fløj i luften, mødtes vindstød fra alle himmelhjørner og hvirvlede den sammen. Og idet kongen strøede den sidste håndfuld, syntes han i et frygteligt nu, at støvet fløj sammen til en skikkelse, der mærkede hans pande som med hugget af en le.

Ridderen

1

Det var en tidlig forårsdag på volden.

Porten stod åben, og skrænterne mod syd skinnede af linned på bleg. Sølvskyer gled over himlen og vekslede lys med jorden. Solen var som et glippende øje. Dens blik var at se i mange flygtige og lunefulde kast gennem skyerne og i fjerne gyldne pletter, der gled over højene som i stråler fra et kæmpemæssigt dagfyr.

Og under lysets ilinger blev græsset irgrønt, og floden og bækkene lynede som glas.

Luften stod og dirrede over voldskrænten, mættedes med den søde lugt fra de små vilde gyldenlakker og strøg op langs de gamle regnglattede kalkstensmure, hvor firbenene sad halvt krøbne frem af sprækkerne, stive som bronzeornamenter, men med bankende lunger.

Græsset duftede så stærkt, at det kunne fornemmes langt ind bag mure og vægge.

Hingste og hopper vrinskede derefter, og menneskene længtes ganske som de efter at sole sig i lune enge.

Ridderen selv med sin husfrue og sin lille søn fulgte forårets og blodets forenede kald. Under de tunge hyldebuske, der fra muren groede vildt ned over volden, strakte de sig i de stive svære dragter, som de plejede at bære lige til midsommertide, med pelsværk og puffer og utallige strøgne læg og tunge guldkæder, som anstanden fordrede, om de udendørs ville bevare den adelige værdighed.

Men herude, i læ og fred, hvor ingen så dem uden den lille dreng, som løb om og legede i græsset, var det, som den

ægteskabelige himmelseng luftedes og lå på bleg. Ridderen krængede sin tunge, pelsbræmmede overvams til side over skuldrene, så undervamsens lyseblå damask kom til syne og skjortens fintkrusede halslinning. Den svære højrøde fløjlsbaret lå slængt hen i græsset, mens den krusede hårfylde bugnede i utæmmet frihed.

Også ridderfruen havde løsnet lidt af sit stive klædehylster. Hun havde smøget den svære overkjole op over sit sølvbrokades skørt og løsnet snoren i sit snøreliv, så brystets knopper frit kunne spire. Den perlestukne hue var gledet ned fra det kransformigt opsatte hår.

Begge lå de med halvlukte øjne og åben mund, indåndede soldisen og hørte de underlige stødvise vindsus i græsset om deres øren og drengens urolige traven op og ned ad skrænten.

Ridderen lå og halvdrømte om sit ungkarleliv ved den gamle markgreves hof.

Om al den lønlige søde elskov, han havde nydt. Om vennernes forelskede pral. Om nætternes hidsige stævnemødeforventning. Og om dagenes fine kurtoisi til de skønne dydsirede damer, hvis hænder junkerne var lykkelige ved at kysse, og som de bad gå deres nye silkehoser til for derefter selv at bære dem med ærefrygt og velbehag.

Ridderfruen havde tykkere blod og mindre sværmeriske minder. For hun havde ikke levet ved hove, men på sin stille fædrenegård, optaget af væv og linnedskab. Hun kendte kun én mand og hans støtte sunde elskov. Og hun åndede trygt i nuet ved hans side.

Foråret om dem var så knitrende fyldt af elskov og drift. Over deres hoveder vippede fuglene i forelsket ynde. De mødtes og

skiltes og elskede igen som i snare kys. Men nede i flodsengen gungrede den bløde bund af hingstes og hoppers vrinskende kærlighedsgalop.

Ridderens halvslummer var snart til ende. Han rejste sig på albuen og så gløden på fru Veronikas kinder, han rørte ved hendes trinde hvide arm, der var halvt begravet i de silkeudsyede fløjlspuffer, og han følte hendes bryst spire under sin hånd. Hun lå som en hed og blussende gyldenlak blandt jordens små vilde søsterblomster. Og ridderen følte et væld af en egen jordfryd ved at tage hende i favn her på den støtte græsbund ved højlyse dag under himlens sølvskyer, mens svalerne smuttede som forelskede engle op under hyldebuskenes grønne spærlagen.

2

De vaktes af et skingrende barneskrig.

Ridderen fik løftet sit hoved hastigt nok til at se sin lille dreng løbe ind under hovene på en rytter, som netop måtte være bøjet om voldhjørnet og nu strøg forbi i en rasende galop. De hvirvlende hesteben syntes kun at strejfe hen over drengens styrtede legeme; men han blev liggende efter det ene skrig. Et par øjeblikke efter holdtes hesten an med et voldsomt ryk, og en fyrstelig klædt dame lod sig glide af sadlen.

Fru Veronika lå hulkende over sin søndertrampede søns lig. Hans lille ansigt var knust af hesteskoen, og skriget var standset i blod.

Også ridderen knælede over sønnen. Ingen af dem mærkede, at den fremmede rytterske var trådt til, før de så hendes

fremstrakte behandskede hånd pirre ved drengens silkeglinsende gule hår med sin ridesnert.

"Rør ham ikke!" skreg moderen uden at se op – hun huggede ridepisken til side med sin knyttede hånd.

"Hvorfor varede I ikke Eders dreng?" Lød det hviskende fra den fremmede.

"Hvorfor varede I ikke Eders hest?" Ridderen rejste sig bleg og dirrende af vrede. "Og hvad ville I på mine marker?" Først nu så han på den fremmede dame. Med den ene hånd holdt hun hesten, der prustende og frådende tyggede på sit bidsel. Med den anden løftede hun det tunge brus af sin skarlagenrøde slæbkjole op omkring sig. Hun holdt hovedet sænket; han så kun den store opkrampede hat, der lignede en kurv af hvide krusede fjer.

"Jeg plejer at ride, hvor jeg vil," sagde hun tonløst som før.

"Også midt igennem andres vårsæd?" spurgte ridderen og bøjede sig lidt for at se ind under fjerhatten.

"Den sæd, jeg rider ned, kan I kræve hos min herre."

"Denne gang vil det volde svare krav," svarede ridderen og trak den tunge vams sammen over sit bryst.

Han så kun, at hun var ung og skøn og lige rosenfarvet over kind og hage.

Hun stod med sænkede øjenvipper, som så hun ind i sig selv og ikke på den jamrende moder ved sine fødder. Så bøjede hun sig endnu engang, slap pisk og kjole af sin hånd og hviskede:

"Jeg håber til Gud, I vil tilgive mig."

Men moderen, der lå med sit blodige barn trykt til sit bryst, jamrede kun højere som et såret dyr ved berøring og klynkede tirret: "Rør mig ikke! – Rør mig ikke!"

"Så får I have skam til skade." Den fremmede rettede sin ryg med et kast. "Mod våde kan ingen vare sig. Og to gange bad jeg ingen om tilgivelse."

Hun vendte sig mod sin hest.

"Spænd mig dens buggjord fastere!" befalede hun med forvandlet røst.

Ridderen tøvede.

"Spænd den fastere!" gentog hun. Og hun løftede vipperne og så på ham. Hendes blik var som en klinge i hans øjne. "Tør I ikke for Eders kvinde, så gør jeg det selv."

Han adlød. Og han hjalp hende i sadlen. Han gøs, da han så sine hænder plettes af blod. Og fra hænderne gled hans blik ned på drengen.

Da han ordnede det tunge slæb om stigbøjlen, bemærkede han, at blodet drev af hendes hæl. En lang mandsspore var bukket omkring deri. Og hestens flanke dryppede friskt.

"Vil I mig noget, så kender I vejen til markgrevens slot," sagde hun og sporede hesten frem.

Ridderen stod og så efter hende. Han troede at se en rød snor af blod trækkes over græsset.

3

Drengen var jordfæstet. Men sorgen blev i ridderens gård. Hans hustru gik aldrig uden for porten. Hun holdt sig i sengekammeret eller sad og rugede over den lille kiste i gårdens forfaldne kapel.

Ridderen vidste ikke, hvordan han skulle finde sig selv. Han gik og bar på en lammende fornemmelse af, at Døden selv var redet over hans grund i lignelse af en ung og skøn kvinde, der

med sporen på sin smalle hæl havde hugget hjertet til blods i hans søns bryst.

Hver morgen stod han for sin hustrus seng og sagde: "Hører du – græd ikke længer! I dag rider jeg til markgreven og kræver bod."

Hun mimrede kun med munden og rystede på sit blege hoved. Og inden han nåede stalden, var hans beslutning afslappet, og han blev hjemme. Og når han om aftenen gik i seng med uforrettet sag, trøstede han sig med, at hans hustru endnu var for hjælpeløs, til at han turde forlade hende.

Dog måtte det komme engang. Han både frygtede og længtes og gøs tilbage for at se ned i sin egen følelses brønd.

Timevis sad han og stirrede på sine tomme hænder. Søgtes han forgæves i stue og gård, så vidste man, hvor han var at finde. På volden mod syd lå han og ludede over græsset, som ledte han efter tabte perler til en sønderrevet streng.

Så var det en morgen, fru Veronika rejste sig først og åbnede kister og skabe og lagde rejsetøjet hen for hans seng. Han klædte sig uden tanker, og først da hun hægtede kappen over hans skuldre, opdagede han, at han var rejseklædt.

"Gå nu, hvorhen du skal og må," sagde hun.

Han gik mod døren, men vendte om og kastede baretten af sit hoved.

"Jeg går ikke," sagde han.

"Skal jeg tro, du er fej eller bange?" spurgte hun og trådte hen foran ham. "Ulrik, jeg ved, hvor det er fat med dig, og jeg ser, hvor du krymper dig – til ingen nytte. Du har ingen vilje længer. Du tæres af et skjult begær, som brænder din kraft op. Jeg ved ikke, hvordan hun var, som trådte mit barn i jorden. Men jeg ser

hende under dit eget ansigt, og jeg hører hende kalde i din klangløse stemme. Og står du mig ikke lige ansigt til ansigt, føler jeg Eder mødes bag min ryg."

Han var blevet blussende rød under hendes tale og drog pusten tungt. Han rynkede bryn og svarede hende skærende:

"Du taler som en dårlig kvinde, at du vil lyve mig på. Hvem skulle jeg mødes med? Har jeg da ikke pine nok i sorgen over min søn og i min trang til hævn, som jeg for din skyld hidindtil ikke har kunnet tage!"

"Ulrik, du ved ikke, hvad du siger. Men nu skal jeg sige dig, hvad du føler. Du føler ikke sorg, men elskovsbegær. Og du bærer attrå til en kvinde og ikke til hævn."

Ridderen følte sig retfærdigt oprørt til sit inderste, og han slog hende med knyttet hånd: "Mon du kender mine tanker bedre end jeg selv? Så skal du også kende min hånd! Og du vil lyve mig elskov på til en kvinde, jeg hader? *Nu* skal jeg hente dig hævn for din søn. Og bringer jeg den ikke, ser du mig aldrig igen."

Denne gang blev det alvor. Få øjeblikke efter red han af gårde. Hans hustru rystede på hovedet, da hun så ham ride alene. Ikke engang følgesvende, end sige opmænd havde han tanke for.

Han red alene de lange, støvede og solbrændte veje til markgrevens slot. I middagsheden stod alle lader og porte åbne.

Han red uantastet ind i den inderste slotsgård, hvor markgreven sad på randen af den for længst standsede og græsbevoksede vandkunst. Han var lavstammet og svær med et hoved, som fra siden mindede om en skildpaddes, en næse som

et næb ned mod den skarpe hage. Han sad i undervams og rød- og gulstribede hoser og dresserede et par buldogge.

Fra hundene så han op på den indridende og sagde uden at hilse og uden at forandre en mine – hans ansigt var som hornklædt –:

"Eder har jeg ventet længe."

Han gik i forvejen til sit brevkammer, hvis dør han aflåsede efter dem, og ventede tavs, hvad gæsten ville ham.

Da ridderen stod foran dette ufølsomme paddeansigt under den høje stive, skarlagenrøde kasket, der omtrent dækkede den stride, tynde, begfarvede hårvækst, forstod han i samme nu, at det ikke var for hans skyld, han var kommet.

"Markgreve, jeg vil tale med Eders hustru."

"Det kan ikke ske."

"Og hvorfor ikke?"

"Fordi det ikke kan ske."

"Er hun syg?"

"I kan kalde det så."

"Og hvilken sygdom?"

"Hun er syg efter mænd," sagde markgreven kort og så stift på ridderen. Det var, som hans øjenlåg aldrig glippede.

"Kender I sagnet om dragen, der hver dag kræver friskt mandekød? Så er det med hende. Skulle jeg stille hendes sult, måtte jeg hverve en fane knægte til hende." Hans læbeløse mund forskød sig til et træet smil, hvis fold ligesom blev siddende. – "Men Eder ville jeg ikke gøre til fændrik."

Ridderen følte en susen i alle sine sanser. Han kunne ikke udholde dette stive, aldrig vekslende hornblik. Han vendte sig mod den smalle vinduesniche og gik et skridt derimod.

"Rigtigt!" sagde markgreven. "Magnetnålen har gjort sit rigtige udslag. Fru Sibylla er i den retning. Hun tilbringer fromt sine dage i kirken. I ved, vi har slotshave i kirken. Dér stifter hun ingen skade. Dér rider hun ingen sæd ned."

Ridderen vendte sig atter imod ham.

"Markgreve," sagde han skarpt, "I skulle ikke spotte mig."

"Det være langt fra mig! Jeg glemmer ikke, hvad jeg er Jer skyldig. Fru Sibylla minder mig om det hver den dag, som går. Hun har trampet dybt i Eders ager. Til gengæld har I trådt dybe spor i hendes hjerte. Hun taler kun om Jer. Forstår I mig nu?" Hans mund smækkede sammen som et par hornkæber.

De stod længe og så på hinanden i tavshed.

"I handler synd mod Eders hustru, markgreve."

"Eder står jeg ikke skrifte. Derimod skylder jeg Jer lidt vårkorn."

"Vogt Eder nu!" sagde ridderen og greb ham i skuldrene.

"Slip mig, eller I får hundepisken at smage!"

"Er det boden for min dræbte søn?"

"Det er lønnen, for I voldtog min hustrus tanker! – slip mig!" gentog markgreven endnu tvende gange i samme lidenskabsløse tone. Da ridderen ikke slap taget, slog han ham over panden med pisken.

Dette slag blev hans egen bane. Ridderen hev ham bag over, så han tørnede ryggen mod det store nagelfaste egebord.

Så stærkt var stødet og så uheldigt faldt han, at han segnede til gulvet med knækket rygrad og blev liggende uden en lyd.

4

Der kunne være gået år i de få øjeblikke, ridderen var alene med den døde. Blodet sang for hans øren. Han tænkte ikke på drabet, ikke på følgerne og ikke på faren. Han vidste ikke, hvorfor han stod her, ej heller, hvorfor den mand lå død på gulvet. Han vidste kun, at der hang nøgler ved den dødes bælte, og han tog dem med feberagtig hast.

Han låsede brevkammeret efter sig og gik over slotsgården, hvor hundene snusede til ham. Han syntes vandkunsten var sunket og smuldret endnu langt stærkere siden sidst han så den. Til svenden, som trådte ud af stalden, sagde han: "Lad hesten stå – jeg bliver. Markgreven er i sit brevkammer og vil ikke forstyrres."

Så stod han ved kirkefløjen, der havde ligget i ruiner et par hundredår siden den store belejring. Kun ydermuren holdt og den svære jernbeslagne kirkeport.

Han har lukket sig ind i ruinen og skrider lydløst over de græsdækte fliser, uden at se sig om, hen gennem de tagløse skibe, mellem buskadsomringede søjler og piller op mod koret, der er grønt som en løvhytte.

Og en skikkelse rejser sig fra baggrunden, grøn som den, klædt i en fodsid, mosfarvet kjole. Bæltet sidder højt under barmen, og det korte snøreliv ligner svøbet om en bugnende rose, bægeret, som bærer de hvide bryster, slørede under fintkruset lin. En enkelt guldtråd omspænder det glatte sortrøde hår og lader i vinrød ædelsten funkle fra den hvide pande.

Hun strækker armene imod ham, og de sorte øjnes mulm vælder ham i møde, dette mulm, som er dunklere og blødere

end de nætter, han har drømt derom.

Endelig.

Er det det døde kirkerum omkring dem som har hvisket dette ord? Eller blev det sagt af hendes øjnes mulm? Eller var det et suk fra dybet af hans egen sjæl over endelig at vide, hvortil den var bestemt?

Endelig.

Nu strejfer hendes hvide kølige arme hans hede hals.

"Sibylla, rør mig ikke! der er blod over mig."

"Endelig," – hvisker hun.

"Hører i, Sibylla – rør mig ikke! Der hænger en døds sidste ånde ved mig."

"Endelig," – hvisker hun og klemmer armene tættere om hans hals.

"Sibylla, hvad gør I? Hører I: jeg har dræbt markgreven, Eders mand."

"Endelig," – hvisker hun endnu engang og lægger sin kind som et solskin ind til hans. Og hun minder ham for hans mund og for begge hans øjne.

Endelig –

Da bliver han med ét rolig og stryger håret fra sin pande og naget af sit sind.

Hvad er her nu at huske på, da han har nået sit mål? Hans øjne er stadig lukket under hendes læber, og han sænker mulmet fra hendes øjne til sin sjæls dybeste bund.

"Husk," hvisker han, "at nu er verden kun dig og mig. Uden for os er der intet." Og mulmet fra hendes øjne bortskyller i glemsel mindet om hans dræbte søn, om hans forladte hustru,

om den døde markgreve, og tanken om, at der er noget til efter denne stund.

Og de hvisker til hinanden, hvad alle elskende hvisker til hinanden i en sådan stund: at dette nu for dem er løsningen på alle gåder, at deres hele liv kun har været en sitrende længsel derefter, og at de kun ønsker at leve og dø, eviggjorte i dette nu.

Da ridderen endelig åbner sine øjne, sanser han først stedet, hvor han er. Han ser sig om i denne ruinhelligdom, hvis gulv græssets mørkegrønne fløjlstæppe dækker, hvor træer og buske ånder i skibenes kølige skygge, og hvor himlen spænder sin rene blå dug over alle hvælvingernes nøgne stenribber.

Han indsuger den ubeskrivelige stemning i denne kirke, hvor i århundreder ingen messe har lydt, intet højrøstet ord er talt, hvor alt er hensmuldret forglemmelse og ubrydelig fred, hvor kun græs og buske er den stille, ordløse menighed, som spirer og trives under himlens dug, der ved nat synker ned mellem de høje piller, og under dagens ligesom køligt sigtede solskin, der siver ned gennem vinduesroser og gotiske buer.

Hvad er det for en andagt, der tvinger hans sind mellem disse mure? Intetsteds synes græsset at gro så stille som i dette tempels bund, hvor det kryber over navnløse tusinders forvitrede trin i udslidte ligsten. Intetsteds har han set syren og kaprifolie gro så højtideligt som i disse slanke sideskibe, hvor kun nogle timer af dagen solen daler som en velsignelse fra oven. Kan planter gå til alters eller blomster gå i kloster? Se, hvor de hælder deres fine, lidt blege hoveder – som andægtige nonner under sarte skyggeslør. – Se, hvor vedbenden klatrer op ad højkorets triumfbue i smægtende ekstase. Se, hvor vinstokken ranker sine store skønne blade op ad muren og har

sat sine små grønne klaser – spæde som en fint farvet arabesk på kalkstenens lysegrå bund.

Og han åbner sine øjne for dette lys, der falder ind i den af naturen erobrede kirke – intet lys er mildt og svalet, renset og himmelrent som det. Det er, som selve den lysblå æter glider ned mellem gjordbuerne og stiger op igen i florlette røgelsesskyer. En svale flyver ind ad vinduesrosen og sejler tværs igennem midterskibet – som en vinget tanke, et andægtigt ord.

Kan naturen selv bygge kirker? Kættertanken spørger i ham og svarer Ja. Støv er bygmesteren, støv er hans navn, støv er alle de hænder, som huggede disse stenblokke, støv er de hænder, der lagde dem i piller og buer, støv er de billeder, som prydede disse vægge, støv er de stenblomster, som voksede på disse kapitæler, støv er kirkens røgelseskar og støv de hænder, som svang dem, støv er de brogetklædte menneskeskarer, der befolkede disse skibe. Men pillerne står – lodrette, knejsende, som skudt frem mellem blomster og græs, de bøjer sig dammen i buer og kor – fast og skønt og stærkt – en naturlig kirke, et helligt hus af stenkoraller, der bliver tilbage, selv når alt kød rådner bort, al præstegerning forstummer. Buskene gror herinde i ly af de stærke mure. Og højt oppe, frem af hvælvingernes forvitrede støv, skyder det nikkende græs og de svajende blomster – den vilde rose trives øverst som naturens sejrsfane, der planter sig selv på toppen af alle sunkne templer.

5

En alterruin har været deres brudeseng. De har strakt sig over ligsten, polstrede med græs, der skyder lige villigt over viet jord

og selvmordergrave.

Ridderen sidder med livet i sin favn.

Aldrig har noget været så ubegribeligt og så selvfølgeligt som dette. Om det var på hans søns grav eller for hans hustrus øjne – anger skulle han ikke kende. Hvorfor skulle han angre, at han forstår tilværelsens mening i dette øjeblik?

Hun sover med sit hoved støttet til hans skulder. Han selv har lukket sine øjne. Han har følt hendes smalle blodplettede hæl i sin side. Nu bærer han hende på sit skød, sin hele rigdom i et favntag. Derfor synes han at svæve bort i ubunden tryghed, der ikke skal tage ende. Evigt – evigt – tænker han – evigt – hvad er evigt? – et århundred kan han tænke sig, måle i sin tanke – et årtusind næppe – og dog sidder han og vugger ordet evig i sin sjæl. Han spinder nuets tryghed, lykkens halvslummer ud i det tidløst tågede. Han ønsker at blive altid i denne stilling, at forstumme i denne døde kirkefred, at blive en blok, som græsset kan krybe op ad og blomsterne fæste rod i, – og dog at bevare bevidstheden om at hvile, at have vundet den evige lykke.

Og som han efterhånden bliver borte i sig selv, synes hans tanke at strømme i en ring, udenom og udenom det samme. Svagere og svagere fornemmer han trykket, mens hans hjerte glider til hvile i samme pulsslag som hjertet ved hans side. Således tænker to elskende sig at drømme den første elskovshvile ind i evigheden.

Hvor længe har han nu slumret? Har han sovet i dage og år? Er måske evigheden begyndt? Det giver et lille ryk i ham, som skulle han vågne, men han vågner ikke og slår ikke øjet op, han har kun en følelse af, at dette ryk betød et af de store ryk i tiden,

et hundredår eller to måske – søvnen og tiden har måske føjet deres ønske.

Det gyser svagt og prikkende gennem hans hovedhud. Så er da tidsspringet sket. En dødning sidder på hans skød – intet varmt og levende væsen, men kantede og borende knogler. Et kranie ligger på hans skulder. To skarpe korslagte knogler snærer hans hals. Ingen varm ånde puster over hans kind. Men en gammel støvet gravlugt fylder hans næse.

Med et sæt slår han øjnene op og skutter sine gysende lemmer. Da er det, som der ramler knogler ned fra hans skuldre og skød, og idet han strækker sit ben, sparker han mod en dumpt og hult skrattende genstand.

Dagen er borte. Over de nøgne loftsribber hvælver den blide sommernat sig i glasklar rudegrønhed, tindrende som med brillantkorn.

Han er ene og famler forgæves omkring sig i det dugdrivende græs. Ved sin fod får han fat i et dødningehoved. Han løfter det op og ser dets hvide tænder skinne og føler dem så faste som de, han sidst har kysset.

Ene –

Har han siddet med Døden på sit skød? Har han sovet i århundreder eller kun i nogle timer? Fortumlet og søvndrukken stiv famler han sig frem langs kirkepillerne og hvisker hendes navn. Ingen svarer. Kun flagermusene piber, idet de kredser om gjordbuerne.

Er han en hel nat om at finde porten i sideskibet? En dump, nagende hukommelse ruger dybt inde i ham. Han føler, den vil vågne med dagens komme.

Nøglen piber i portlåsen. Idet han træder over tærsklen, blinker leer i luften og hugger ham til jorden.

Det er markgrevinden, som har væbnet bønderne mod sin ægteherres morder.

De har ikke turdet betræde den gamle fredlyste kirkeruin.

Men på tærsklen mejer de ham ned.

Bonden

1

Slaget randt ud med dagen.

Himlen havde ingen aftenrøde. Solen gik ned uden skyer som et skinnende og stikkende lueskær over et blankt poleret skjold. Men slagrødmen lå spredt over marken i talløse blodsivende sår.

De kejserlige marcherede bort og overlod valpladsen til dens skæbne. Netop ved solfald rejste sig en skarp østenvind, der strøg gennem dalen, fik træerne til at suse og fanerne til at smælde. De kejserlige gik mod vinden, så hørte de ikke skrigene, som fejedes bort bag efter dem i en hvinende luftbølge. Tilmed slog paukerne generalmarch, og til den buldrende kedelklang bevægede sig alt, hvad der kunne krybe og gå, på vej til den nærliggende frie rigsstad for at finde pleje og søvn.

Men der blev meget tilbage, som kun krøb med sneglefart. Kroppe løftede sig fra jorden på knæ og albuer, øjne stirrede efter solnedgangen, til der dansede gule glorier for synet. Vinden ruskede i svedklistret hår og i daskende hestehaler og bortførte i sit sus de utallige slakker af skrig og støn, af hæse klager og hestevrinsken. Bryster reves op, og stødsår og hugflænger blottedes for stormpustet, der åndede svaling som kølige kys på de gabende sårmunde.

Men da vinden voksede til et isnende sug gennem dalkløfterne, kom mange til at fryse og begyndte at krybe i læ af de høje høstakke, der stod stablede i spidse former som uld på en ten. Nogle tyggede i febertørst på det saftige hø, andre lå og lyttede med øret på jorden efter den fine sølvstrengeklang af

små græsskjulte vandløb, og de krøb efter lyden og lå med hovederne over vandåren og sugede som rovdyr i byttets strube. Andre kravlede i retning af landsbyen ind under bjergskrænterne, hvor de hvide bindingslænger endnu lyste under høje mosgrønne tage, og hvorfra endnu svinene gryntede over de rygende møddinger.

Alt som natten tætnede sig over dalen, syntes lydene at vokse i alskens sære former. Vinden fejede dem alle i dynge: rallen og smasken, gurglen og skuren af tænder, hist og her et hidsigt, knivskarpt skrig eller et langtrukkent brøl af lunger, der ikke ville slippe livet.

Valpladsen var endnu levende. Gennem græsset sled og bugtede sig uformelige legemer, med knækkede ledemod, ofte med afhuggede lemmer. De famlede sig som i blinde, gled og skubbede sig efter alle sårfeberens og tørstens nagende impulser. Strittende fingre stødte på fremmed kød, der var koldt og klamt eller brændende hedt. Eder veksledes, eller genkendende ord slog sammen i fælles forbandelse over hjælpeløsheden.

Blandt alt, hvad der således gled over valpladsen, var der skikkelser, som flyttede sig rapt på sunde ben, men alligevel på hug bøjet over jorden, som for at føle sig frem i mørket. Nu og da blev de liggende længe – der hørtes kvalte skrig eller sære plaskende lyde, og når skikkelsen på ny rettede sig halvt, krøb den langsommere som en tung, formløs bylt over jorden.

De døde legemer mærkede ikke besøget af disse plumpe, knivvæbnede hænder, hvis første tag gjaldt struben, og som derefter flåede og skar tøj og våben af de stive lemmer. Den

døende vækkedes af det kvælende halsspænd og rallede sin sidste forbandelse i ligrøverens ansigt.

Sårede, som endnu havde klar hjerne, lå beredt og ventede, huggede og stak den snigende gæst i benene og tog et forbitret livtag med ham, om han snublede til jorden.

Natten skjulte disse akssamlere på den mejede mark. Ingen så, hvor mange der listede om, eller hvor ofte de gik stubmarken efter. Hist og her gled en blindlygte over græsset. Men da det begyndte at lysne, blev akssamlerne borte som myrer i jorden. Omkring i huse og skure stuvedes godset bort, mens valpladsen lå med nøgne lig.

2

Bonden Lukas holdt længere ud end alle andre. Jo lysere det blev, des mere så han ligge tæt uden for sin gård, ja endog på sin egen grund. Han gik til og fra sin kælder og tog sin ret for alt, hvad han selv havde mistet: køerne på hans græsgange var taget, hans lader tømte, hestene revet af hans stald, fårene drevet bort, svinene stegt på spid i hans egen gård, hans huskone rømt med det kejserlige tros.

Nu gik han og bar ind og tog efterslæt til sine tomme forrådskamre.

Som han med favnen fuld af lædersager og broget bytte af vadmel og flandersk klæde, fløjl og linned skulle til at stige ned gennem kælderlemmen, fik han øje på et hoved, der ragede frem over brøndkanten og betragtede ham stift.

Han slap alt tøjet, der dryssede ned i det sorte kældergab, og gik hen imod brønden. Der lå en ridderklædt mand med begge sine pansrede arme langs kanten.

Mellem skuldrenes høje jernkamme sad hovedet sunket dybt ned som uden hals.

Hjelmen var skudt langt tilbage fra den tætklippede isse, men sad dog med den brede nakkeskærm klemt fast om halsen.

Det skægløse, gulgrå ansigt så på ham med store skarpe, blodskudte øjne.

Lukas standsede uvilkårligt og krængede skyggen på sin læderkabuds, der omsluttede hele hovedet i ét stykke med den tungede skulderkappe, frem over øjnene – som for at værge sig mod dette stive blik, der faldt på ham samtidig med den første stikkende stråle af den opgående sol. Så var han dog blevet set af et par ransagende øjne, der havde iagttaget ham, måske længe, mens han slæbte ligran til sin kælder. I skærfet og den udskårne køllert over brystpanseret genkendte han de kejserlige farver, og han skjalv med ét, som stod han for en uforsonlig krigsret i disse stive øjne. Hans hænder famlede om den klodsede, blodsmurte kniv i bælteskeden.

Dog stod han kun for en sølle knust ridder, der lå med sønderhugget hofte og favnede brønden som Moses det forjættede land. En hel nat havde han været om at slæbe sig nogle hundrede skridt imod dette vand, som han brændte efter. Og nu lå det dér neden for hans mund. Når han stirrede ned i brønden, så han sit eget hoved afspejlet i hjelmgabet – rugende som en drage over skatten i brøndens dyb. Kæden hang ned for hans ansigt, men han mægtede ikke at rejse sig for at dreje vinden og drage spanden op. Han havde kun lugten af det kolde, ferske vand lige for sin mund.

Der kom ingen ord over hans gane, der kun slubrede luften bovnende som en fiskegælle. Men hans blik sved i bondens sure

øjne, så han krængede skyggen endnu dybere ned over sit sortskjoldede, stubbede fjæs.

Alligevel slap han ikke de blodskudte øjne af syne. De hvilede tiggende på ham. De krøb ud af deres huler som to runde slimede dyr, der bad hver for sig.

Den højre panserhånd rokkede sig løs fra brøndkanten og faldt klirrende langs siden, fingrene vrikkede kraftløst ved bæltetasken – Lukas begreb, at det var penge, han tilbød, mens den vidtåbne mund tiggede med krummet tunge og slubrende åndestøn.

Da bonden drejede vippen, slap ridderens øjne hans for at følge spandens gang fra brøndspejlet opefter. Spillet skreg og spandkæden skrattede. Han stirrede på det skvalpende vand, der kom nærmere og nærmere. Endnu nogle pibende omdrejninger, lænken blev kort, og spanden gled op foran hans ansigt, mens vandet skvættede over randen kun en håndsbred fra hans brændende læber.

Lukas bøjede med sin ene hånd spanden ind imod hans mund og hældede den, men idet den sårede slog læberne sammen over kanten, drev bonden spanden mod hans ansigt med et så voldsomt hug, at han segnede bag over og lå halvkvalt prustende under vandets styrt.

Et øjeblik efter havde Lukas plantet sin kniv i hans strube, hvorefter han begyndte at afføre ham køllert og skinner. Læderstropperne brast for hans kraftige snit, jernleddene knækkedes og vredes itu. Han pillede ham som et stort krebsdyr og kastede alle skallerne ned ad kælderlugen.

Alene hjelmen lod sig ikke løsne – den var hugget sønder i nakken og havde haget sig fast bag kæberne.

Så lod han hjelmen sidde og slæbte den plyndrede krop ud af gården.

3

Nogle dage efter, da vinden havde vendt sig, kom de kejserlige tilbage.

Nu lå valpladsen rolig. Kun ravne og krager havde travlt.

Der søgtes efter en feltoberst, som savnedes, og som var glemt slagaftenen. Da han ikke fandtes ude, blev alle gårde og huse afsøgte, og da heller ikke dér noget spor kom til syne, stak man ild i stråtagene.

Lukas havde holdt sig skjult i sin kælder, hvis dybe stige han havde væltet.

Men lige efter branden krøb han frem og fandt alting jævnet med jorden. Mellem halvforkullede gløder og røgstinkende strå ledte han efter stedet, hvor hans seng havde stået. Han kendte det på det endnu dampende brandådsel af den gamle plag, der havde været opstaldet i samme rum. Benene var helt forkullede og mulen brændt bort fra de grinende tandrækker.

I flere dag veg Lukas ikke fra brandstedet. Han rodede i halmdyngen med forke og til sidst med armen, så den sad i brandsår til skulderen. Han målte fra plagen, hvor sengen havde stået, og han vendte de dampende strårester, hvis buldnende røg sved hans øjne. Han ledte og ledte, for på bunden af sin seng havde han haft sine penge gemt, og selv om sølvet var smeltet, måtte klumpen kunne findes.

Imidlertid fandt nogle landsknægte hans rovfyldte kælder og kom for at slæbe ham for standretten. Han agtede ikke på faren, men blev ved at søge. Han havde ikke tanke for andet end

at finde en klump smeltet metal; han tryglede dem om lov til blot at lede så længe, til han fandt, så kunne de siden gøre med ham, hvad de ville.

Men justitsen var kort. Han blev trukket til galgen uden at have fundet sine penge.

Galgen var en kroget eg, der strakte sig ud fra klippesiden, næsten bladløs og udgået, men med talrige sidegrene, der allerede var tæt behængte, som med olden en høstdag. Kroppene hang stive og langstrakte som flakte fisk til tørre i røgen fra den brændte landsby.

Da Lukas stod under galgeegen og hørte de vindtørre kroppe knirke over sit hoved, vågnede han til besindelse. Han så sig om og kendte stedet. Han skuttede sin ryg og rystede hårmanken fra sin sodede pande. Så bad han føreren for de fem-seks landsknægte, dér fulgte ham til hans sidste hvilested, om lov til at leve mod at tjene under fanen. Men knægtene grinte og slog løkke på rebet, idet de forsikrede ham, at den kejserlige generalissimus straks kunne lugte en ligrøver blandt sine knægte og ville lade ham ryge ind i det hede Helvede.

Leve ville Lukas. Da løkken skulle slås om hans hals, hvoraf læderkappen allerede var flået, rendte han sit hoved ind i brystet på knægten og stak i løb ind mellem underskoven – han vidste, hvor han ville hen, og han ville friste den sidste udvej før galgen.

Løvet raslede omkring ham. Vogterne gad ikke løbe efter ham. Han var sikker nok. Om da ikke klippen skulle åbne sig og sluge ham.

De gik sindigt efter lyden, til den hørte op. De så ham stå ubevægelig og spejde tilbage. Men da de skulle gribe ham, skete

det vidunderlige virkelig, at han sank i jorden. De stod og gabede over et sort hul, hvori han var forsvundet uden plump.

Lukas havde rigtig fundet det berygtede Djævlehul, som endnu ingen havde vovet at udforske.

Da han sank gennem hullet, befalede han ikke sin sjæl Gud i vold. Han tvivlede ikke på, at han sank ned i Helvedes afgrund. Han kneb øjnene til og dukkede hovedet ned mellem skuldrene. Halsen var frelst, men luerne ventede. Han følte faldets sus i sine knogler, som blev marven til is. Det peb i hans øren. Hans bagbundne hænder rykkede i rebet, og han mærkede til sin forundring, at det gled op så han kunne stoppe fingrene i øret. Så tørnede han, det raslede omkring ham, han troede, det var slikkende luer, der slog op om ham. Men de brændte ikke, de krilrede ham på halsen. Faldet var til ende – han stod, han sad – han greb med hænderne for sig og fik dem fyldt med smuldrende blade – han mærkede med ét, at han stak til hovedet i en dyb dynge vissent løv.

Fjernt oppe over hans hoved halsede nogle hunde. Der fløjtedes og råbtes. Hundenes gøen klang gennem hullet som ind i en kæmpemæssig råber, der øste glammene forstærket ud over hans hoved og dunkede dem til siderne bort under jorden i underlige hoppende klask, der sang som ekko rundt i usynlige gange og kroge.

Da han endelig åbnede øjnene, så han kun mørket omkring sig, men højt oppe over sit hoved øjnede han det frygtelige Djævlehul som en stærkt lysende grøn runding, hvorigennem dagen sivede ned som en blålig røg, der hurtigt slugtes op af mulmet. Han kunne knap skelne sine hænder.

Forfølgerne stod deroppe på randen og drøftede hans forsvinden. De kiggede ned i hullet med fremstrakte hoveder som over en brønd. Hundene hylede – stemmer syntes at jage dem bort. På én gang formørkedes åbningen, og et eller andet susede ned ovenfra – var det en sten, et klippestykke? – det slog raslende ned i løvbunken lige foran ham, bladene lukkede sig over det. Men straks efter mærkede Lukas noget levende, der borede sig frem i løvet, det rørte ved hans ben, det krøb op ad ham, det nåede hans ansigt, der følte en slikkende varm tunge. Den nys så rasende hund lå ind til ham og skjalv som et lam. Men de andre hunde blev ved at halse deroppe omkring hullet, og af og til råbte en stemme navnet på den forsvundne hund: "Treu!" – "Treu!", der sang så underlig bort som en lang fløjten i de usynlige dybder. Så lettede hunden hovedet og svarede med et lille hæst glam for straks efter at slikke den forfulgte på hagen.

4

Lukas begyndte at ånde op efter sin skræk. Hundens selskab gav ham tryghed. Han var ikke sprunget i noget helvede, men sad frelst i en klippehule. Han vadede med hunden ud af den fugtige løvbunke og fandt snart ru og fast stengrund under sine fødder.

Hunden var mere angst end han selv.

Den svarede endnu kort på tilråbene, men slikkede straks efter Lukas' hænder, som bad den ham og det evige mørke om tilgivelse, fordi den overhovedet turde bruge sin stemme på dette uhyggelige sted.

De måtte have skiftet taktik deroppe. En tid lang forstummede alle røster. Så glammede hundene igen, og noget mørkt blev kastet ned. En søjle af røg steg efter i faldet, og idet det slog mod bunden, fløj luerne ud, og det brændende risknippe tændte bladbunken, hvor det faldt.

Et stærkt ildskær gjorde rummet synligt som med et trylleslag. Til den ene side glimtede klippevæggen som af glimmer, og funklende årer skar sig gennem den tunge fjeldkappe. Det var vand, som silede ned. Til den anden side løb ildlyset frem, som om det snublede i mørket over bratte fremspring i bunden. Det løb gennem tunneler af mulm, sprang over afgrundsskakter, luetændte underlige draperier som af stivnet is, gled gennem svælg, besatte med uhyre tandtapper, der løb mod hinanden fra oven og fra neden som fra vældige dragekæber, sugedes op af sære riflede gab, der så ud som ganen af en kæmpehval med barde siddende bag barde.

Og for hver gang risknippets luer flakkede, afsløredes nye dybder, snart som af tårnhøje spidsbuehvælv, snart som af kæmpeorgler med talløse hære af piber og rør; blinkende søjler tabte sig i skumle højder, overspundne af størknede, ishvide spindelvæv; rislende vandfald gled som smeltede guldfloder frem under sønderknuste krystalgitre og glasflor. Forrevne og forvitrede porte sprang op til fantastiske tryllehuler, hvor tilfældigheden lå indkapslet i de besynderligste former. Og for hver gang luen slog i vejret, slog den gnister af de fjerneste vægge, og vanddråber gled som tændte diamanter fra drypsten til drypsten.

Havde forfølgerne tænkt at ryge Lukas ud som ræven af dens hule, forregnede de sig. I et susende træk fra usynlige

luftsprækker sendte ilden sin røgsøjle op gennem hullet som gennem en skorsten. Ubesværet af røgen gik Lukas om i den uhyre grotte efter lysets lunefulde kast. Han rørte ved drypstenskapper, der snart skinnede gennemsigtigt som is, snart gulnede som elfenbensspyd, snart buklede sig i store, buldne, grønne klaser. Han famlede sig frem med de ujævne veje, mens hunden pibende fulgte i hans hæle. Han fandt den skyllende underjordiske bæk og drak af dens ferske vand. Han knækkede med besvær en stump af en drypsten og drev den mod væggen, så det sang højt tonende gennem de fjerne haller. Han sparkede mod noget ramlende løst for sine fødder og greb i en bunke knogler – store plumpe bjørneknogler var det – han væbnede sig med en stor, tandbesat kæbe, der vejede i hånden, som var den af sten.

I øvrigt tænkte han ikke dybere, end hans øjne så. Og da luerne sluktes, forsvandt også eventyrgnisterne af hans hjerne. Han blev tilbage i mørket, og hans eget sind var lige så dunkelt. Men udmattet af flere dages søvnløshed fandt han stunden og mørket egnet til hvile, lagde sig op ad det forkullede risbål og sov ind med hundens snude i sin hånd.

Han vaktes ved at høre hunden gø. Han frøs på den klamme klippegrund. Det blå, stille lysslør hang endnu deroppe under åbningen. Der var en, som atter råbte hunden an, og gang på gang svarede den sit navn.

Straks efter slog en sten hårdt mod bunden. Man lyttede deroppe og prøvede igen. Hunden vedblev at glamme svar på tilråbene, som ville den sige: Jeg er her, men det nytter ikke at kalde, for jeg kan ikke komme op.

Der blev kastet flere sten. Klaskene blev lydeligere. Dybden blev åbenbart udregnet deroppe. En sort skygge gled for lyset, men der fulgte intet fald efter, derimod så Lukas skyggen svæve langsomt ned gennem lystragten. Den sidste sten måtte have været bundet til et reb, og nu kom en skikkelse langsomt krybende ned langs rebet. Den kom nærmere og nærmere, Lukas følte det, skønt skikkelsen allerede var opslugt af bundmørket. Hunden stod og skrabede i grunden og snøftede af forventning.

Da fattede Lukas sit eneste våben og beredte sig til det sidste nødværge. Krøb nu fjenderne ned i hans fristed, ville han sælge dem sit liv så dyrt som muligt.

Han ventede roligt, til skikkelsen kom glidende ganske nær. Stemmen kaldte "Treu!" og hunden sprang i vejret som til modtagelse. Da løftede han den tunge bjørneknokkel og svang den som et hjul i luften, han ramte i mørket, der lød et skrig; og den klatrende faldt fra tovet. Lukas styrtede til og blev sanseløs ved at føre sit tunge våben, til skriget forstummede i en halvkvalt rallen og i hundens klynkende hyl.

Så satte Lukas sig på hug med sit våben over sine knæ og ventede på den næste.

Men tiden gik, og der kom ingen flere. Lukas tænkte sig da, at det kun var hundens herre, der alene havde vovet sig ned i hulen for at bjerge dyret. Han befølte den døde og kendte på hoserne og den opslidsede læderkøllert, at det var en landsknægt; der stak kniv i hans bælte. Men de øvrige våben måtte ligge ovenfor.

Lukas ville redde sig. Skønt hunden snerrede ad ham, var den dog for mørkeræd til at bide. Han trak køllert og bælte af

den døde. Så krøb han langsomt op af tovet og steg op til oververdenen til fornyet liv.

Som ventet fandt han landsknægtens øvrige våben.

Han tog dem og slentrede i kølvandet på de kejserlige faner, til han en dag drev ind i en sammenløbet trup og fandt sig en plads blandt de andre.

5

I mange år øvede Lukas Bonde krigens håndværk. Han førte sit værktøj efter højere ordre, slog, hvor der skulle slås, brugte sine arme som tærskeren på et logulv og fik sin sold i slidt skillemønt. Håndværket var lystigt med mange vagabonddage, med rå skæmt i lejren, med alverdens løse pigebørn til fælles gammen og med part i prisepenge.

Alligevel, da han en dag genså sin fødeegn, blev han grebet af hjemve på selve stedet. Bjergene så ud som i hans barndom. Dalen åbnede sig for ham som en favn. Jorden lugtede af moderskød. Han fandt endnu brandtomten af sit hus. Ingen havde søgt til bunds i den brændte sengehalm – det var det eneste jomfruelige sted, han havde truffet i den vide verden.

I denne brandtomt lå hans eneste faste tilknytningspunkt til fortid og moderjord.

Han blev. Han fordybede sig i sit gamle liv og den gammelkendte egn og sad fast som en skrue i en møtrik.

Han flikkede sig et lille skur sammen på sin gamle boplads. Ingen gjorde ham den stridig. Den halve landsby lå øde. Han rensede efterhånden sit jordtilliggende for snyltere af dyr og mennesker. Hans barske hug-af-væsen gjorde ham det let.

Med det løsgående kvæg, han traf på marken, gjorde han kort proces. Han staldede nogle køer op, slagtede et par svin til husbehov og drejede halsen om på hver gås eller and, som drev på hans gamle hjemmemark.

Fra det første spadestik havde jorden en underlig æggende virkning på ham. Efter så længe at have været høstkarl følte han en stærk kriblen efter at så. Det gamle bondeblod flød ham i årerne, han ville se mulden givtig og atter hjælpe den til at føde, efter at den så længe havde ligget ufrugtbar og brak.

Jo ældre han blev, des ivrigere agerdyrker. Han lugede bestandig mere jord og bragte større og større mark under ploven. Der var i hans hånd en sær gammelkendt glæde ved at føle det tørre, glatte såkorn knitre og i hans øje en sær gammelkendt lyst ved at se det flyve over mulden for at befrugte den. Han, som længe havde været vant til at meje sæden halvmoden for at smide den for hestene eller at koge den til en slatten masksuppe, indsugede nu i sin næse det vellugtende behag af fuldmodne, solhærdede kerner. Over de gule, bugnende marker stod der for ham en svovlet moden em, en pirrende krudtlugt, der fik soldaterblodet til at vælde i hans årer. Og når seglen skar i de mandshøje strå, syntes han at fuldbyrde sit egentlige mejerkald, at fuldbringe den høst, hvortil alt i verden er bestemt. Der var krigerglæde i hans arbejde. Om vinteren stod han og tærskede på lopladsen og svang sin plejl som et stridsvåben. Og han så den røde vin gære plumret i persen som blod, men blod, der skulle ildne og kvæge og ikke gå til spilde.

Langsom voksede hans drift og brug. Hans skur blev større. Dyrene formerede sig under hans tag. Han rev ikke sine lader

ned, men øgede dem som bien sit cellebyggeri.

Han førte krig med stenene på sin ager. De troppede op af furerne som hele hære. Men han blev ikke træt af at slås med dem. Han rokkede hver enkelt op af dens hævdvundne leje og smed dem på den store vragdynge, hvoraf han siden stensatte sine markskel, som var det med pandeskaller af fældede fjender.

Solen blev hans krigsøverste. Med den stod han i marken, under dens øje stred han dagen til ende, og med den trak han sig tilbage.

Dag ind og dag ud kunne han gå bag sin lavhjulede plov, som hestene slæbte gennem den genstridige jord. Han skar sin fjende op, han væltede dens indvolde frem i solskinnet. Det lillebitte plovjern glimtede som en tynd æg indfattet i det lange plovtræ, som hans egne hænder havde snittet og dannet til at gå plovfurens lige bane.

En tidlig efterårsaften gik han og styrede sine fire krikker uden tømmer, blot med sin vejrrustne stemmes seje "hallo-hyp!" og med sine halvnøgne armes kraftige stem på plovstjertens gaffelgren. Hele sit legemes vægt lagde han i skåret.

Ageren ligger afstukket for ham i lange snorlige linjer. Den stramme sidefure giver hvert nyt skår det rette, lige snit. I hver opridset kam står jorden som strittende rand i en fanefylking. Han skærer rækkerne frem af jorden. Mulden vælter sig med tungt og friskt velbehag. Det er, som selv ormene synger i plovskåret. Han føler i sig kræfter og drift til at drage skåret videre som en hærvej over alle grænser, til at pløje alle riger og

lande igennem – ud efter den synkende sol, der spreder sin røde varme over den blåsorte muld.

Brrr-rr! vend og drej! – det er, som han pløjer lige ind i den blussende sol. Hestene vifter med de knyttede haler – der sidder en krage og skræpper på det forreste åg. En trækfuglekile slår ned mod solen og bliver borte i dens bål. Fremad! Hyp! Han ligger over plovstjerten af al sin vægt, hans nøgne fødder glider over jorden, der er glat som en dej.

Hallo-hyp! hiv op! – Hvad er det, som rykker i grunden? Hiv op! – dér kommer det – en lang glat knokkel, som slænges til side af plovtræet. Hoho! – hvad skader en knokkel – det er krigsgødning, som har gjort jorden godt.

Der vendes, og furen lægges tilbage. Igen et ryk, og et stort nyt knokkelben hives frem for dagen. Der er fler, bestandig fler. Men ben er ikke det samme som sten.

For hver gang ploven skærer på det samme sted, pløjes nye knokler frem. Lukas går mod solen, grå og hidsig og med sliddets kåde munterhed i sit sind. Han sparker en hel dynge ribben til side: "Stat op, du knokkelmand, og gør lidt gavn, og lang mig til den forrest fjermer!"

Det er, som hestene tager fart og render fra ham. De vender og går tilbage i halv galop. Ploven skærer sit knasende snit. Hoho! – så standser den med et knæk. "Hiv op!" synger Lukas.

Hestene rykker, men kan ikke ase sig af pletten. Herre Jemini! – Hvad er det for en stenhård skalle, der ikke vil flytte sig! Lukas bøjer sig og roder med hænderne i mulden. Han får fat og hiver en hovedskal frem ved næsehullet. En rusten hjelm følger med. Den er klemt sammen om nakkebenet og hugget fast i underkæben.

Nu er knokkelmanden hel, tænker Lukas og slænger hovedet til bendyngen.

Men mens det endnu flyver i luften, genkender han denne hjelm, der er hamret sammen med hovedskallen, og idet den rasler ned i den oppløjede bunke knokler, skratter hele benranglen højt op, og han ser den rejse sig fuldtrustet, svingende de lange arme.

Med et vræl slipper han ploven og vender sig bort for at flygte. Han styrter over marken og tror at høre Døden klapre i sine hæle. Det er, som en le hugger efter hans ryg, hver gang for kort, men han hører det hvinende svup i luften og føler det svide i sin rygmarv.

Gennem landsbyen tørner han, ind under galgeegen, videre i den raslende underskov, sanseløst jagende bort fra det frygtelige hug. Med halvlukte øjne finder han vejen. Idet han synker under jorden, er det, som hans hjerneskal spaltes, og hans legeme knuses mod drypstenshulens bund.

Kætteren

1

Hvorfra kommer disse sølvbløde klokker, som ringer solen ned? Er det fra Petersdomen, kirkernes kirke, der har rejst sin kæmpekuppel over stedet, hvor klippekirkens grundlægger hang korsfæstet med hovedet nedad? Dag efter dag lytter han i sin snævre stengrav. Han har glemt, hvorledes byen – den evige stad – ligger dernede under hans fængsel. Han ved alene, at han sidder højt i fæstningen som en ugle, men lænket til den samme celle, med stærkt begærende øjne, der ikke har andet end lavagrå mure og et stykke himmel – af størrelse som en stump spejl – at mætte deres hunger på.

Dagene er rundet som ensformede sorte korn af samme rosenkrans – ensomhedens runde drejende ring. Døgnet er kun inddelt af lysets og mørkets skiften og af svage, uldne lyde fra en by, han ikke ser. Årets festdage er kun nået til ham i spinkle, sigtede genlyd af forstærket ringning, af dumpe kanonslag, der drøner hult i grunden under hans fængsel.

Han har glemt, hvorledes latter og tale klinger, hvorledes menneskeansigter, selv et fangevogterfjæs, ser ud. De skikkelser, der skrider ind i hans celle, er formummede. Deres øjne stirrer på ham gennem runde huller i sorte hætter; de ligger i skygge, i mørke. Og deres munde åbnes aldrig bag det stive ansigtsforhæng, der falder ned over brystet. Kun til sjældne, uvisse tider skratter en stemme ind i hans stilhed og jager ham op som det pinende stik af et utøj. Det er en røst, som forlanger han skal skrifte og uddrive kætterdjævelen af sit besmittede kød og knæle og bede den hellige kirke om

tilgivelse, inden det er for silde. Selv midt i sort nat bliver han vakt af denne usynlige stemmes kniben som med tænger.

De har taget alt fra ham undtagen den slidte dragt, hvori han hyller sit stakkels forsømte legeme. Også hans papirer og hans bøger, selv et eksemplar af *Vulgata*.

Som ved en belejring vil de berøve ham al tilførsel for langsomt at sulte ham åndeligt ud og tvinge hans kættersjæl til overgivelse.

Men hans vogtere aner ikke, at han selv i sin yderste armod har en kilde til sundhed og trods i det lille kantede luftskår, der sidder højt oppe under cellens loft. Regnen driver ind derigennem og kaster sorte silende fugtpletter på væggen, der er endog dage, da den plasker helt ned på gulvet. Men solen finder samme vej, om end kun på korte tider af året og i små strålefirkanter, der ikke kryber langt ned og aldrig så dybt, at han kan væde sin finger i det varme skin. Solen er det dog. Også måne og stjerner strejfer det lille hul som stille glimtende varsler fra den uendelighedsverden, det er hans forbrydelse at skimte og tro på.

Ved dette lille himmelskår hænger hans øjne som astronomen ved sin kvadrant. På solskinsdage kan han sidde og belejre det fra gry til aften. I murens travertinerblokke er der et fremspring, han bruger til sæde; hans nakke har slidt sig en forsænkning i væggen ved at bøje sig tilbage for bedre at se.

Deroppe fra vælder hans lykke og hans håb. Det vidunderlige stykke himmelblå er som en bundløs brønd, hvori hans øjne kan dykke og bade sig en evig friskhed til. Hvide skyer sejler over brøndspejlet. Højtflyvende rovfugle glider som sorte prikker bort i det endeløse fjerne.

Hullet deroppe er blevet hans øre, vendt ud mod verden, sugende matte lydbølger af jordens liv, klokkeklang og brusen af mange menneskers fodslag og råb.

Det er blevet hans fængsels næsehul, der sporer græslugten fra den store kampagne og duften fra de blomstrende rosers tæppehæng ned over villamurene.

Til tider synes han, at han sejler i en uhyre fængselsark over en syndflodsverden i opløsning. Hans tanke flyver som en fugl ud deraf, men kan ikke finde fodfæste, den flakker om i et himmelhav uden grænser og uden bund.

Til tider kan der sidde en stor fugl deroppe i åbningen. Kløer kradser hen over murkarmen. Et rovfuglehoved bugter sig frem i stød som en slangehals og sender skarpe, stive sideblikke ned til ham. Det gule øje glimter i en stor plet af lighvidt kød. Og skønt han sidder ubevægelig på sin stenblok, indhyllet som en flagermus i sin kappe, får rovfuglen kig på hans rolige blik og trækker sig sky tilbage med skrabende vinger, der slås ud som sejl, idet den flyver bort.

– Klokkespillet er hørt op, og stilheden synker tilbage i sig selv.

Fangen rejser sig fra sit sæde, endelig træt af at stirre på det lille himmeludsnit, der hastigt mørknes. Han går hen og sætter sig ved det tomme stenbord med hovedet støttet i sine hænder.

Regelmæssigt på denne tid af dagen føler han sig usikker og mærker sit indre langsomt fyldes af en gru, han ikke er herre over. Uden at kunne se aner han det bestemte nu og sted, hvor solen synker under horisonten. I sit eget sind føler han solen gå ned og den første mørkebølge stige som et tidevand, han ikke kan undfly. De forstummede klokkers pinefuldt bløde længsel

bliver ved at kime i hans sjæl. Den vokser til et tungt og savnfyldt suk over at være glemt, begravet. Han hører kordrengenes sang fra sin barndom; den sitrede omkap med flammerne fra de hvide, tykke kerter, de bar i deres hænder ind under domens buemørke. Men kerterne er for evigt brændt ud. Han sidder her i sin grav og forlades af lyset uden at eje blot en tynd og fattig kerte til at møde mørket med. Er han da ræd for dette mørke? Ikke, om han i et nu kunde styrte sig deri, hovedkuls ud i den bundløse nat. For stjernerne står rede tændt, kolde og styrkende med deres ufølsomme skæbnefjernhed. Det er den bløde skumring han ikke kan tåle, overgangen, varmens og lysets gradvise forsvinden. Alle små jordbundne længsler skælver deri. Hver aften bringer denne time hans øjenlåg til at sitre, til at brænde af en uforklarlig glød – som lukkede ruder, der står i brand længe efter at solen er gået ned.

Hans sjæl bliver som en svag og ydmyg blomst, der folder sig sammen under mørket og kun tør sukke og falme og føle sin stængel rodbundet til den evig ene plet.

Når mørket vælder frem fra alle kroge i hans celle og langsomt fylder den nedenfra, er det som grundvandet stiger i en brønd og kvæler hans mod, der er lænket til dens bund.

Hjælpeløsheden knuger ham. Hans liv synes ham spildt, ofret til en håbløs grublen, der kun har stjerneskin at lide på midt ude i den store endeløse tomhed. Han sidder jo gysende i sin egen grav og har end ikke en katakombelampe til at bekæmpe ødet med.

Derfor plejer han at sætte sig ved sit tomme stenbord med fast tilknebne øjne for ikke at se dagen svinde. Men inde i hans

bevidsthed er det som mange kilder springer op at bløde – alle barndommens minder, der råber på et hjerte at hvile ved, på en røst, der kan kvæge og dulme. Han længes kun efter igen at blive barnet med den store hvide vokskerte 1 hånden og bønnens klare latinske strofer syngende ud af sin strube som triller af en fugl.

Og hver aftenskumring griber han sig i at vente, således som han ventede, da han var ung munk og en broder kom og åbnede hans celle og trak ham ud i klostergårdens stærke magnolieduft til hvile langs brøndens høje marmorkant.

Og dog – hvad har han vel i vente? Når døren skriger på sine hængsler, lister en ordløs skikkelse ind i rummet og sætter en madskål og vandkrukke på bordpladen, og døren falder atter til som lemmen for en grav.

Et eneste nyt besøg har han tilbage: En aften vil Døden stå i hans celle og klemme sine varmesugende knokkelfingre om hans hals.

Når?

2

Han har ikke hørt døren knage og ikke trin ved sin side. Men han vågner af sin halvslummer ved at føle en benet hånd ligge på sin skulder. Døden! tænker han og fornemmer et sagte tryk som svar.

"Broder Giordano, jeg ved, hvad du tænker. Jeg har ventet, det måtte komme. Således skælver lyset, når den våde finger nærmer sig tanden og flammen spruder sit sidste suk. Der er ingen redning for dig, broder. Om føje stund flyver dit liv som en avne i helvedes luer. Og var din trods hårdere end

demantsten, den skal dog smelte og blive til luft. Husk, at om et øjeblik er det for sent, og frygt din egen angers evige ild, at du ikke bøjede knæ, da det endnu var tid."

Kætteren har rejst sig. Han fryser fra hoved til fod. Den benhårde hånd bliver ved at ligge på hans skulder, og han står ansigt til ansigt med den evindelige sorte hætte, der flyder ud i mørket.

Som en støtte af fortættet mulm står skikkelsen for ham. Men stemmen har ikke den vante skærende æg. Den er stump og hul bag forhænget med en egen træt og brudt klang.

Men kætteren svarer med en stemme, der er som støvet af lang tids hvile:

"Jeg ved ikke, om du er ven eller fjende, fremmede, skønt du kalder mig broder. Men skal du forestille Døden, så kom ikke til mig som det gamle benskræmsel, jeg har set malet i gotiske byer på kirkevæggene, dansende bort med pave og bisp. Således er Døden netop ikke. Giv Døden en ny skikkelse. For mig har den dog ingen rædsel. Den er kun som det store slugende mørke, hvori sjælen skal blive seende."

"Du taler som en dåre, broder. Hverken jeg eller du ved i denne time, hvorledes Døden vil gribe dig. Måske kommer den som et favntag af flammer, hvori din sjæls øjne skal fortæres. Stamp mod brodden og hør den hule genlyd under din fod. Netop under din fod har Døden luret i alle de år, du sad i denne celle. Den gaber under dit gulv som en stinkende kloak: gjaldt det kun om at rense Rom for en pestsmittet orm, da var du for længst skyllet bort af Tiberen og havet. Men du er en fornægter og apostat, som skal frelses. Kætterdjævelen, som har besat din

før så klare ånd, skal uddrives, at du ikke skal fortabes til den evige ild."

"Den evige ild" – svarer fangen og vejer ordene i sin mund – "den evige ild – ja, den varer længere end det helved og den himmel, I har skabt til straf og løn. Hvad kender vi til den evige ild, som furer vor uvidenheds sorte himmel med ukendte verdeners endeløse strålespil. Kom her, du, som kalder mig broder og er bekymret for min sjæl. Kom her og se og tænk på din egen, at du ikke skal gå dit liv igennem, slagen af den evige blindhed. Kom her og se den evige ild." Han drager sin mørke, næppe synlige gæst ved kutten tilbage til muren og strækker armen opad i dunkelheden. Fra det sortblå himmelsnit tindrer et par stjerner klart og koldt ned i cellen.

"Ser du" – siger han med tilbagebøjet nakke og med dæmpet skælven i stemmen – "dér er den hellige skrift, som venter på sin tydning, og som endnu ikke vil være læst til ende, når *Biblia Bibliorum* for længst er fortæret af den evige ild. Bring disse stjerner til at standse, og kættertanken skal forstumme i min sjæl. Men hver nat, de drager deres ildbaner højt over mit fængsel, følger jeg dem og gyser i hellig anelse af alle tings inderste sjæl."

Den fremmede slår i mørket store brede kors for sit bryst og mumler nogle bønstrofer, inden han svarer:

"Du er grebet af vanvid, broder. Når natten er over dig, skal du ikke frækt rejse dit hoved som mørkets engle, men bøje din nakke og bede. Men hvis du ser på himlen, skal du kun se Guds varslende fingerpeg i de gådefulde tegn, han slynger over vor jord."

Men kætteren svarer: "Tilforn har ingen af os kunnet se, hvad stjernerne var. Vi har troet, at de gyldne himmeltegn var som de stjerner, vi maler på vore kirkers hvælvinger, og hvormed vi pryder sømmen på himmelmoderens kåbe. Vi har troet, at Rom var jordens navle og den hellige kirke verdens midte, hvorfra sol og måne og vandrestjerner og de faste stjerner måler deres veje som lys og lygter på himlens faste hvælv. Men der gives intet hvælv, ingen drejende kirkekuppel om jorden som hovedalter – så lidt som et enkelt korn i det flyvende sand på Adriaterhavets bred tør kalde sig hvirvlens midtpunkt. "

"Gammel og velkendt er den lære" – siger den fremmede – "Copernicus har formet den, ikke du. Men han var ingen fornægter. For pavestolens fod har han nedlagt sin beregning som en ydmyg gisning, underkastet kirkens endelige dom."

"Ja. Men han, du nævner, fik kun løftet den yderste flig af sløret for den hele umålelige sandhed. Han flyttede kun verdenscentret fra jorden til solen. Han så ikke, hvad *jeg* har set: at universet har utalte sole som vor, og at *vor* sol kun er en svajende kreds om midtpunkter, vi ikke kender, at også *vor* sol kun er et sandskorn i myriadernes hvirvel. Endeløs er klodernes kredsgang, og evig erkendelsens vej. Tronsædet må flyttes fra vor lille jord til stedse fjernere egne. Nattehimlen hænger over vore hoveder som en uhyre, gådesvanger bug, hvoraf menneskeånden skal udløse nye og rigere evangelier."

Den fremmede svarer ikke. Der er længe stille i den natfyldte celle, hvor to mennesker ånder side om side uden at kunne se hinanden. Begge stirrer de opad mod den lille himmelramme, indenfor hvilken et par stjerner langsomt glider som fjerne skibslanterner over nattens hav – en ny er ved at dukke frem.

"Har jeg talt, så du forstod mig?" hvisker kætteren, som først bryder stilheden.

"Ud af din mund har kun Djævelen talt" – lyder svaret. – "Fristeren har ført dig op på et højt bjerg og vist dig stjernehimlens gøglende skatte. Men jeg stoler på, at vor hellige kirke har uprøvede midler i behold til at tvinge Djævelen i dig til tavshed."

"Er der ikke tavshed nok i denne grav, som har slugt mig? Har jeg ikke allerede én gang gjort knæfald for den hellige inkvisition og kysset korset som en lydig søn? Har jeg ikke prøvet det frygteligste af alle midler, som kan bringe kætteren til at opgive troen på sig selv, pinslernes pinsel: at modtage forræderkysset og gives i fjendehånd af sin egen discipel? Selv Kristus bøjede sit hoved under Judas' kys. Hvad venter I på? Lad mig dø. Livet her har intet værd for mig. Og friheden giver I mig ikke."

Den fremmede nærmer sig til fangen så tæt, at han berører ham fra pande til fod, og siger:

"Friheden, Giordano, friheden skal du få den dag og time du aflader at læse stjernehimlen som en gudsbespottelse, hører du, Giordano, i selv samme time du på åbent torv tilbagekalder din kætterske lære og med egen hånd kaster dine ugudelige skrifter på ilden."

"Før skal I kaste mig selv på ilden. Hør her mit sidste ord."

"Dit sidste ord, kætter, dit sidste ord kender du ikke selv, før tungen er udrevet af din mund. Og derefter aner du ikke, hvilke skrig der endnu slumrer i din elendige krop. Sig nu dine stjerner godnat og bered dig på den dommens dag, du længe har været Gud og kirken skyldig."

Fangen mærker et slag for sit bryst og hører hastige skridt over gulvet. Døre knager, slåer og bomme ramler for. Så er han atter alene med sig selv og sin nat. Men trodsen svulmer med brede pulsslag i hans bryst. Han kunne skrige den ud i stilheden, nu han ved, at hans dag endelig vil komme, og han kaster et blik op til stjernerne, som ville han kræve dem til vidner.

På sin halvrådne madras synker han sammen. Han sover ind i stilheden, som han drømmer at høre gennemrislet af de tusinder af kilder og vandstrømme, der synger i natten under den evige stad.

3

Natten bliver lang. Han spejder forgæves efter dagen, hver gang han farer op af sin urolige slummer. Intet gry stiger ned i hans celle – som Kristus i Limbus for at besøge ånderne, som er i forvaring.

Men han er tålmodig. Han er vant til at stirre efter dagen som den døde i sin grav efter den første flænge i mørket. Kommer den da aldrig? Har dagen glemt sin opstandelse, jorden sin omdrejning?

Han tumler frysende over det klamme gulv for at spørge stjernerne deroppe. Men han finder dem ikke. Endogså natten har slukt sine lys. Mulmet har kvalt dem.

Sulten brænder hans indvolde. Har han ventet i dage? Er cellen muret til? Er hungersdøden hans dom?

Da knager slåer og bomme, døren går op, og et lille gult lys vandrer flakkende ind, båret af en sort maskeret skikkelse, der stiller skål og krukke på hans bord.

Fra nu af mærkes hans dage kun af disse besøg, der lader en stump lys glide ind i hans celle stor nok til at brænde, så længe han holder måltid. Derefter synker rummet tilbage i et mulm, hvis uforanderlighed lader ham forstå, at lyshullet deroppe må være blændet udvendig fra.

Stjernerne og dagen er taget fra ham. I stedet har han kun et lille blaffende lys nogle minutter at vogte på. Hver gang det slukkes, synes det at skulle forkynde ham hans egen ubønhørlige skæbne. Endnu pinefuldere er det at se det gispende lys gå ud som under en uhyre hånd af mulm end forhen at mærke dagslyset under aften pumpes op af fængslets dyb. Hver gang det dør, er han hjemfalden til sin egen hjernes febersyner: Ildringe drager over hans indre øje, og ud af mørket gnistrer og bobler luende, blodfarvede billeder fra hans rigt omtumlede liv. I sine drømme ser han sole og kometer piske forbi i sejlende rundkredse, de svinder og dukker frem på ny i mangefarvede dampe og blus, hvis hede slikker over hans legeme og svider hårene af hans hoved og hænder.

Da sker det en gang efter mange dages forløb, at fakkelbærende skikkelser træder ind i hans fængsel og river ham op fra lejet og svinebinder ham og blænder hans øjne med et tykt klæde. Han mærker sig sat i en bærestol og gyngende båret bort ad lange veje, mest i stigen, så han for hvert skridt får et dunkende stød og stakåndet føler blodet hamre i sit bryst.

Endelig, tænker han, endelig begynder hans passionshistorie. Nu går vejen til torturkammeret, hvor hans stive lemmer vil blive strakt og skruet, til skriget hviner af hans strube. Han stemmer sine tænder smertende i sin tunge. Heller

end at den skal forråde ham, vil han bide den af og spytte den i ansigtet på sine bødler.

Da bærerne endelig standser og han igen rejses på sine ben, indånder han frisk og kold luft. Bindet rives i et nu fra hans øjne, og han dukker hovedet som under et flammende blåt lyn. Det er som han skulle drukne og blindes. Himlen! Himlen er over ham – uhyre – blank – blændende – ren. Den styrter over ham som et bad af lys og luft. Han stønner som fyldt af en vandflod. Han synker i knæ. Lyset skærer i hans øjne som en kniv i hvert. Tænderne klaprer i hans mund. Hans hele væsen oversvømmes og segner under denne forvandling fra gravmulm til uhyre grænseløs dag, der falder på hans isse med en lamslående vægt. Han ser på sine hænder. De er dækket af smuds og derunder gustne og magre som lighænder, der har ligget i jorden.

Han griber i sit lange filtrede skæg og ser, at det hænger gråt ned over hans indsunkne bryst. Han ser ned ad sine jordslåede, ildelugtende laser og standser ved den pjuskede skygge, der kryber ind om hans fødder som for at skjule sig.

Men da han løfter sit halvåbne, lysstungne syn, ser han Albanerbjergene smile langt derude. Skønne blånende bjergrytmer sitrer i soldis. Over den grønne kampagne skridter akvædukterne fra de fjerne bjerge ind mod den evige stads mure. Han vakler nogle skridt over platformen hen til tinderne, og han stirrer ned i et virvar af tage og klinede mure, over hvilke cypresser rejser deres slanke, dunkelgrønne obelisker.

Hans øje springer fra Colosseums vældige ruin over Neros stejle tårn til den lave svære Pantheonskuppel. Og dér til den anden side rager Vatikanet op som en strandet ark over Borgos

tætpakkede fattigkvarter. Og Peterskirkens kuppel skinner over de endnu voksende korsarme.

Dernede står den evige stad og vinker ham med sit evige smil. Den lokker, badet i sol, bestrøget af brisen derude fra Ostia, hvorhen Tiberen bugter sig som en slange på vej til havet. Himlen højner sig over ham i endeløs frihed. Verden og livet stråler. Alt dette er dit, hvis du falder ned og tilbeder mig!

"Træffer du dit valg, broder?" spørger en stemme bag ved ham. Han ser for første gang ind i et ansigt uden hætte – ungt og stærkt og brunt med blodfyldige læber og livet spillende i kloge øjne. "Skynd dig og gør dit valg! Friheden er lige til at gribe. Kom, følg mig til det hellige officiums tribunal, hvor dit frihedsbrev venter dig. Det koster dig kun et ord og et pennestrøg."

Han svarer ikke. Han raver som i en rus af luft og lys, der syder i hans hjerne og flimrer for hans øjne. Uden at tænke følger han broderen ned ad de snævre vindeltrapper i fæstningens tykke ydermur.

Alt drejer sig for ham. Hver gang han passerer et skår i muren, kommer jorden og livet ham nærmere: folk myldrer derude i brogede dragter, herrer spanker over torve og pladser, latter og røster klinger, heste og muldyr ringler af bjælder.

Stadig sanseløs går han fremad. Porte springer op for ham, vejen åbner sig af sig selv. Til sidst er han ved jorden, slipper ud af en dør og står ude i *Prati* på en gruset gang blandt høje træer. Skønne buske omringer ham med røde bær funklende mellem grønt, olieblankt løv. Det falmede græs begynder at spire og er i læ af buskene besået med det tidlige forårs første blomster som med store blegblå klokkebjælder.

Han vender sig mod fæstningsmuren og ser den på dette sted beklædt med et myldrende rosenhæng, der som rødblomstrede tæpper gynger under smalle vinduer og omranker en marmortrappe, på hvis trin der står en herre i gylden silkekofte, indsnøret i midjen, med violette, bugnende pufærmer, og med hvide ringbesatte hænder holdende i hoftebæltet. Han har et pragtfuldt tvedelt rødskæg.

Fangen standser. Men herren blotter sit hoved og nærmer sig bukkende.

"Vær velkommen, messer Filippo, i kommandantens bolig. Forund mig at være den første til at lykønske Eder til friheden. Som kæmpen Antæos har I fået Eders styrke tilbage ved at berøre Eders moder Jorden. Er livet ikke mere værd end alle lærdomme? Træd over min tærskel, messer Filippo, og kvæg Eder ved mit bord, inden I henter det endelige fribrev hos de hellige fædre."

Mekanisk, som en søvngænger, stiger fangen op ad trappen. Han står i en højthvælvet sal. Solen falder ind gennem de smalle, smårudede vinduer og kaster glasmaleriernes røde og grønne våbenmærker hen over det skaktavlede marmorgulv. Midt i salen stråler et festligt dækket bord med sølv- og guldkar og høje slebne glas. To unge, slanke damer kommer glidende ham i møde. Silken bølger om deres hofter i rødmende og blånende spil. Silken blinker i deres gang. Deres hvide barme nærmer sig hans ansigt og er som roser at indånde. De ser på ham med strålende sortbrune øjne. Pupillen er som sort granat, indfattet i perlehvidt. De griber med deres skære hvide fingre om fangens smudsige, forsømte hænder. Han skælver under berøringen af den silkebløde hud, der stryger langs hans. "Følg

os, messer Filippo," siger den ene, "og lad os tvætte og pynte vor gæst."

Han er ved at synke sammen. Han kniber sine øjne til. Under ansigtets vildskæg og smuds lysner en dødelig bleghed. Hans gane er brændende tør – længst indslumrede længsler bølger gennem hans blod. Han bøjer sig over de bløde, duftende hænder, som ville han kysse dem. Fald ned og tilbed os, hvisker deres lette berøring til hans sitrende hud. Fald ned og tilbed! Han slår øjnene op og ser på dem med et underligt brændende blik. Han er svimmel og drager sin ånde tungt. Så vender han sig fra dem, vaklende, som skulle han falde, og siger hæst til kommandanten:

"Herre, er jeg nu ydmyget nok? I kan træde på mig som på et til døden mishandlet dyr. Men min sjæl er ikke kuet. Før mig til det hellige officium."

Griske og kloge øjne venter ham, sikre på triumfen, tindrende af glæde over at skulle se en ydmyget, tilsølet nakke.

Men kætteren retter sin ryg og spidder deres blik:

"Hellige fædre, I har givet mig det frie valg. Så vælger jeg at vidne med mit blod for den evige sandhed, I endnu ikke kender."

Han forhøres i dage. Officiet oprøres over hans frækhed og trods. Som bagbunden fange står han for skranken og forkynder som fra et kateder sin lære om alle tings enhed og om en verdensuendelighed, i hvilken jorden og dens hellige almindelige kirke spiller en myretues rolle.

Hvad hjælper det, at kætterens skrifter højtideligt brændes? Rettens protokolfører optegner alle hans forfærdende påstande.

Men deres smitstof skal ikke få lov at brede sig. Forhørene forsegles og overgives til Vatikanets hemmeligste arkiv.

Men ingen pinsel eller mishandling mægter at tvinge kætteren i knæ. Han skælver ikke, da han modtager udstødelsesdommens slag for sit bryst og gives i den verdslige øvrigheds hænder.

Med kætterskjortens flammer og djævle malet om sit legeme, med den grinende knokkelmand springende i luedans om den høje hætte på sit hoved går han den sidste forsmædelsens gang til blomstertorvet. Som et opstemmet hav larmer mængden langs hans vej. Den spytter ham i ansigtet, kaster skarn på ham, hujer og piber mod denne kætter, der lærer, at jorden går rundt om solen, at ikke engang solen står stille, men går rundt om ukendte stjerner, og at verden ikke har ende, og at Gud ikke kendes.

Men der går præster ved kætterens side, hellige mænd, som til det sidste beder og venter, at forhærdelsen skal briste af ham og Djævelen slippe hans kød.

Kætteren er bundet til bålet. Men en af bødlerne står endnu med rebet om hans hals i hånden, for at kunne trække til, om han endnu i sidste øjeblik skulle angre. Og præsterne hæver de lange stangkrucifikser imod ham, at han skal kysse dem.

Men kætteren løfter sin mund og råber fornægtelsens drønende Nej. I det samme buldrer røgen op. Kætteren føler rebet glide af sin hals. Luerne begynder at spille røde og griske ud af røghvirvlerne. Han skælver et eneste nu over at skulle stå bagbunden over for Døden, om den blot i hans egen rædsel skal rejse sig foran ham og klemme ham om struben. Hans ansigt vender mod vinden. Ilden vandrer op ad pælen og befrier hans

hænder. Da strækker han dem med svulne og sprængte årer op mod himlen og brister i et skrig.

Pøblen og præsterne tror af smerte.

Men kætteren skriger af jubel. For højt over lueringen, der formørker himlen, ser han stjernerne dukke frem fra evighedens dunkle dybder.

Og tre hundrede år derefter er hans aske genopstanden i bronze på den selv samme plet.

Om "Dødedansen"

Forfatter: Sophus Michaëlis (1865-1932).
Org.udgave: *Dødedansen, af Sophus Michaëlis.* Forlagt af Brødrene Salmonsen (J. Salmonsen). København 1900. Denne udgave er baseret på førsteudgaven.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter vignet fra *Saturday Evening Post* 1903: *The Emperor and Death*. Ukendt kunstner.

ISBN 978-87-7628-121-2
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-340-8 (Ølstykke 2014).

© 2025 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk